

วารสารวิชาการ
ศึกษิตาลัย
Sueksitalai Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563

Vol.1 No.3 September – December 2020

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

พิมพ์จำนวน 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารศึกษิตาลัย เป็นวารสารวิชาการของวัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของนักวิชาการจากหน่วยงานทางการศึกษา นิสิต/นักศึกษา คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และนักวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ คติชนวิทยา การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

ที่ปรึกษา

พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.

พระศรีวิชฌโมลี

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต,ดร.

พระครูสุตธรรมาภรณ์

พระครูอนุกุลวรกิจ

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

รองเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

เจ้าอาวาสวัดศรีสุมังคล์

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาประหยัด ปญญาโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กองบรรณาธิการ

พระเดชขจร ขนฺติโร

ดร.ภณทิลา น้อยเจริญ

พระมหาจำนงค์ สิริวัฒน์,ดร.

ดร.กัมพล นะวัน

ดร.สกุล อันมา

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

ดร.ปาริชาติ ทุมพันธ์

ดร.จุฬารัตน์ วิชาวนาติ

นายขจรศักดิ์ วิเศษสุนทร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

นางอิงอร บุตรศรีผา

พระมหาจตุรภัทร กิตติคุณโต

พระมหาชิษณุพงศ์ โคตพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง)

วัดชัยพร

งานบันทึกข้อมูล

พระเชษฐา จารุธมโม

วัดศรีสุมังคล์

พระมหาอภิมงคล อภิวรเมธี

วัดศรีสุมังคล์

ศิลปกรรม

นายกิตติศักดิ์ พรหมกุล

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นายชาญชัย พิมพ์คำ

ไวยาวัจกร วัดเนินพระเนาวนาราม

นายจันทวี ชัยสว่าง

ไวยาวัจกร วัดศรีสุมังคล์

สำนักงาน : 962 หมู่ 9 วัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 086 889 4578, 081 717 5293, 087 853 1097

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 0-4246-0082

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษิตาลัยฉบับนี้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2563 บทความที่นำมาเผยแพร่ในฉบับนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์ นิสิต/นักศึกษา และนักวิชาการอิสระ จำนวน 5 บทความ ประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 3 บทความ และบทความวิจัยจำนวน 2 บทความ ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง ประกอบด้วยบทความเรื่อง “ปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0: เฉพาะกรณี ฮีต 12 คอง 14” โดย พระธนากร ญาณโมลี (มธุบุตร) บทความวิชาการเรื่อง “ธรรมาภิบาล: ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย” โดย ธนเดช วงศ์หาราช บทความวิชาการเรื่อง “คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย” โดย พงศกร พจนสารวงศ์ บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำสอนเรื่อง “ไฟ”ในพุทธศาสนาเถรวาท” โดย พระครูอนุกุลวรกิจ (สุดใจ ปภสสโร) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” โดย มานิตย์ แขวงเมือง และพระมหาสนอง ปัจโจปการี (จ่านิล)

ขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่าน ที่ส่งบทความมาตีพิมพ์ ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลากลับมากรองบทความ ชี้แนะ แก้ไข ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณกองบรรณาธิการทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการตรวจทานต้นฉบับ ส่งบทความให้ผู้สนับสนุนแก้ไข ส่งบทความให้ Peer Review อ่าน จัดรูปเล่ม ประสานงานกับโรงพิมพ์ จนวารสารฉบับปฐมฤกษ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	ก-ค
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	จ-ฉ
บทความวิชาการ	
ปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0: เฉพาะกรณี ฮีต 12 คอง 14	1-14
PHILOSOPHY OF ISAAN LIFESTYLE VALUES IN 4.0 ERA: LUNAR FESTIVAL AND FOURTEEN LAWS	
พระชนากร ญาณโมลี (มนุบุตร)	
คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย	15-28
BELIEFS OF VIETNAMESE-THAI IN NONGKHAI TOWARDS THAI TRADITIONS	
พงศกร พจนสารวงศ์	
ธรรมาภิบาล: ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย	29-42
GOOD GOVERNANCE: CORRUPTION PROBLEMS IN THAI BUREAUCRACY	
ธนเดช วงศ์หาราช	
บทความวิจัย	
การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำสอนเรื่อง “ไฟ” ในพุทธศาสนาเถรวาท	43-56
ANALYTICAL STUDY OF THE TEACHINGS OF "FIRE" IN THERAVADA BUDDHISM	
พระครูอนุกุลวรกิจ (สุดใจ ปภสฺสโร)	
การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	57-70
DEVELOPMENT OF FEMINIST'S POLITICAL ROLES IN DONG LUANG SUB-DISTRICT, DONG LUANG DISTRICT, MUKDAHAN PROVINCE	
มานิตย์ แขวงเมือง	
พระมหาสนอง ปัจโจปการี (จำนัล)	

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย	71-71
คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ	72-84

ปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0 : เฉพาะกรณี ฮีต 12 คอง 14*
PHILOSOPHY OF ISAAN LIFESTYLE VALUES IN 4.0 ERA: LUNAR FESTIVAL
AND FOURTEEN LAWS

พระธนากร ญาณโมลี (มนูบุตร)

Phra Thanakorn Yanmoli (Manubut)

วัดศรีคุณเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

Wat Srikhunmuang, Muang District, Nong Khai Province, Thailand.

E-mail: Pping2017@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0 โดยใช้แนวทางฮีต 12 คอง 14 เป็นกรณีศึกษา จากการวิเคราะห์พบว่า ฮีตคอง เป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญมากสำหรับชาวอีสาน เป็นประเพณีที่ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ เพราะเป็นการดำเนินชีวิตที่มีกลิ่นไอของพระพุทธศาสนาไปด้วย แนวปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณเช่นนี้ สามารถปรับเข้ากับวิถีชีวิตชาวอีสานได้อย่างลงตัว โดยเฉพาะชาวอีสานในยุค 4.0 ที่เป็นยุคแห่งความทันสมัยในทุก ๆ ด้าน แต่ความท้าทายของการปฏิบัติตามฮีตคอง มีสาเหตุมาจากการไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม การขาดผู้นำในการสืบสานประเพณี การรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาเผยแพร่มากเกินไป และบทบาทของสมาชิกในสังคมที่เปลี่ยนไปตามค่านิยมโลก ดังนั้น การนำฮีตคองมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาสังคมจึงเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะการแก้ไขปัญหาสังคมในยุคเทคโนโลยีด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม ถือเป็นกุศโลบายที่แยบยลที่สุด ลดแรงเสียดทานได้มากที่สุด และเข้ากับวิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่นมากที่สุด ทั้งนี้ ภาครัฐอาจนำแนวคิดนี้ไปปรับเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความสามัคคี ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ฟื้นฟูฮีตคอง และยุทธศาสตร์การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ดังนั้น วิถีชีวิตตามแนวทางฮีตคองแบบดั้งเดิมนี้สามารถเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ และส่งผลให้ฮีตคองคงอยู่ในชุมชนและในประเทศชาติสืบต่อไป

คำสำคัญ: ปรัชญาของคนอีสาน, ยุค 4.0, ฮีต 12 คอง 14

*Received: 15 August 2020; Revised: 29 September 2020; Accepted: 20 December 2020

Abstract

This article aims at the philosophy of the Isaan Lifestyle Values in 4.0 Era by using the Heet-Kong (Lunar Festival and Fourteen Laws) as a case study. From the analysis, it was found that Heat-Kong is a very important practice for Isaan people which is a tradition that helps local communities to exist. Because it is a way of life that infuse of Buddhism principles mixed together. Practices that have existed since ancient times like this can perfectly adapt to the Isaan Lifestyle Values. Especially Isaan people in the 4.0 era, which is a modern era in all aspects. But the challenge of following the Heat-Kong caused by lack of time to participate in activities, lack of leaders in inheriting traditions, the adoption of foreign cultures to spread too much, and the role of members in society that change according to world values. Hence, using heat as a guideline in analyzing social problems is very appropriate because solving social problems with traditional wisdom in the age of technology is the most ingenious strategy. Reduce the conflict as much as possible and fits the lifestyle of the most local people. In this regard, the government sector may adopt this idea as a strategy for create unity, strategy for HeetKong's Conservation, and strategy for local wisdom management. Therefore, this traditional HeetKong lifestyle can be a strategy for strengthening communities and maintain the HeetKong stay in the country and the nation firmly.

Keywords: Philosophy of Isaan Lifestyle Values, 4.0 Era, HeetKong (Lunar Festival and Fourteen Laws)

บทนำ

ความรู้เรื่องทางวัฒนธรรม ทำให้ภาคอีสานกลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรมของโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างเต็มตัว จนบางคนให้สมญานามว่าอีสานยุคใหม่ อีสานใหม่ไม่ใช่อีสานด้อยพัฒนา อีสานใหม่ไม่ใช่อีสานที่เป็นดินแดนชายขอบ ล้าหลัง ยากจน หรือแห้งแล้ง ทुरกันดารอีกต่อไป หากแต่อีสานใหม่กลายมาเป็นดินแดนยุทธศาสตร์และศูนย์กลางการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมระดับภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นแหล่งอาหารสำคัญของโลก (อู๋ข้าวหอมมะลิ) และเป็น

แหล่งต้นทางที่ส่งออกแรงงานทั้งชายหญิงที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก อีสานใหม่ได้กลายมาเป็นทำเลที่ตั้งของกระบวนการพลวัตทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรมที่ผู้คนรุ่นใหม่เต็มไปด้วยความมั่นใจและภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมรัฐชาติไทย และประชาคมโลกจากรากเหง้าความเป็น “ท้องถิ่นนิยม” ของตนเอง (พัฒนา กิตติอาษา, 2557)

ประเพณีและการดำรงชีวิตของสังคมอีสานส่วนมาก จะยึดหลักโบราณที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันนี้คนบางกลุ่มไม่ค่อยได้สนใจ หรือบางชุมชนก็ได้ลืมประเพณีเก่า ๆ แบบนี้ไปแล้ว จึงทำให้ผู้คนไม่มีความละเอียดต่อการกระทำของตนเอง ไม่ยึดหลักการดำรงชีวิตแบบโบราณของบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย ที่ได้นำพาปฏิบัติมาแต่อดีต จึงทำให้สังคมหรือชุมชนในปัจจุบันนี้มีความวุ่นวาย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เช่นฆ่าล่าชีวิต จี้ปล้นลักขโมย ไม่มีความจริงใจต่อกันและกัน ถ้าชุมชนใดไม่ประพฤติปฏิบัติตามฮีตคอง ก็จะทำให้ชุมชนนั้นขาดความสมัครสมานสามัคคี เพราะฮีตคองในอดีตก็คือกฎระเบียบของแต่ละชุมชนนั่นเอง

บทความนี้มาจากทัศนะของผู้เขียนโดยอิสระ ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและความรู้อย่างจำกัด มีเจตนาเพื่อนำความรู้ทางวิชาการมาแลกเปลี่ยน เพื่อประโยชน์ทางวิชาการในอนาคตต่อไป โดยผู้เขียนบทความนี้มีความตั้งใจที่จะวิเคราะห์หลักปรัชญาของคนอีสานว่า มีความเหมาะสมกับยุค 4.0 ในปัจจุบันนี้มากน้อยแค่ไหน โดยศึกษาเฉพาะการดำเนินชีวิตตามฮีต 12 คอง 14 เป็นสำคัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับปรัชญาคนอีสาน

ปรัชญาอีสานเป็นของดีสำหรับคนอีสาน ที่ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระมนุพระธรรมศาสตร์ของสังคมชาวอินเดีย โดยวัฒนธรรมสายนี้มักจะโน้มเอียงไปในทางจิตนิยมหรือเชื่อในสิ่งที่สมมติกันขึ้นมา เช่น นรก สวรรค์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไม่เคยเห็น (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2520) ปรัชญาของคนอีสานดำรงอยู่โดยมีคำคมสุภาษิตเป็นแนวทางของชีวิต และใช้สำหรับสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติตนอยู่ในฮีตคอง (จาริต-ประเพณี) ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง คำคมเหล่านี้รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “ผญา” หมายถึง ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด คำภาษิตที่มีความหมายลึกซึ้ง ผะยา หรือ ผญา เป็นคำภาษาอีสาน ซึ่งสันนิษฐานกันว่าน่าจะมาจากคำว่า ปรัชญา ดังนั้น คำว่า ปรัชญา อาจมาเป็น ผัญญา แล้วเป็นผญา อีกต่อหนึ่งปัญญา ปรัชญา หรือผญา เป็นกลุ่มภาษาเดียวกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน ใกล้เคียงกัน หรือบางครั้งใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึง ปัญญา ความรู้ ไหวพริบ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ปราชญ์เปรื่อง เป็นต้น (สุระ อุณวงศ์, 2542)

ผญาจึงเป็นลักษณะแห่งความคิดที่แสดงออกมาทางคำพูดที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาวอีสาน เป็นคำคมสุภาษิตที่เป็นปริศนา คือฟังแล้วต้องนำมาคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบที่เป็นจริง และชัดเจนว่า หมายถึงอะไร ผญาเป็นคำพูดที่คล้องจองกัน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีสัมผัสเสมอไป แต่เวลาพูดจะไพเราะสละสลวย และในการพูดนั้นจะขึ้นอยู่กับจังหวะหนักเบาด้วย เป็นการพูดที่ต้องใช้ไหวพริบ สติปัญญา มีเขววัน มีอารมณ์คมคาย พูดสั้นแต่กินใจความมาก การพูดผญาเป็นการพูดที่กินใจ การพูดคุยด้วยการคมคาย ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความรู้และความคิดสติปัญญา ความสนุกเพลิดเพลิน ดังนั้น ผญาจึงเป็นมนต์ขลังที่ตรึงจิตใจให้คนอีสานซึมซับปรัชญาอีสานให้แนบแน่นลึกซึ้งยิ่งไป

อีกประการหนึ่ง ปรัชญาของชาวอีสานที่ได้สืบทอดต่อกันมาและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าประจำท้องถิ่น นั่นคือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (ฮีต-คอง) ซึ่งประกอบด้วยจารีตประเพณีสิบสองอย่างในสิบสองเดือน เรียกว่า ฮีตสิบสอง อันเป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนและขนบธรรมเนียม ส่วนแนวทางที่ใช้ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตภายใต้การอยู่ร่วมกันในสังคม เรียกว่า คองสิบสี่ โดยแบ่งเป็นคองสำหรับผู้ปกครอง และคองสำหรับประชาชนทั่วไป ในอดีต นอกจากฮีต-คอง จะมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ที่เปรียบเสมือนเข็มทิศและปฏิทินชีวิตของชุมชนแล้ว ยังเป็นบรรทัดฐานของสังคมอีสานที่เมื่อปฏิบัติแล้ว จะทำให้เกิดความสงบสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องเคารพและถือปฏิบัติ ดังนั้น ฮีต-คอง จึงเปรียบเสมือนกฎหมายของสังคมอีสานที่ทุกคนจะต้องเคารพและควรปฏิบัติตาม เพราะได้กำหนดหน้าที่จริยธรรมของทุกคนไว้แล้ว โดยมีความเชื่อว่า สังคมใดปฏิบัติตาม ฮีต-คอง ก็จะสามารถอยู่เย็นเป็นสุข (ปรีชา พิณทอง, 2530) ส่งผลให้ฮีต-คองกลายเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงที่ปรับจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนอีสาน (สวิง บุญเจิม, 2554)

ปรัชญาหรือผญาคำสอนต่าง ๆ ก็จะมีหมวดแยกแยะแตกต่างกันออกไป มีบทสันทวยาว และจะมีคำสอนแอบแฝงในผญานั้นด้วย ผญาจะแบ่งเป็น 4 ประเภท (สวิง บุญเจิม, 2554) ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ประเภทคำสอน เรียกว่า ผญาคำสอนหรือผญาภาษิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้ดังนี้

“ใจประสงค์สร้าง กลางดงกะว่าท่ง

ใจชี้คร้าน กลางบ้านกะว่าดง”

หมายถึง ถ้าใจสู้ (ขยัน) อยู่กลางป่าดงก็เหมือนกลางทุ่ง ถ้าเกียจคร้านแม้อยู่กลางหมู่บ้าน ก็เหมือนในกลางป่า

“ใจโบสตาด้วย เว้าแม่นกะเป็นผิด

ใจโบสตาตอม เว้าตีกะเป็นฮ้าย”

หมายถึง แม้นไม่สบอารมณ์แล้ว จะพูดอย่างไรก็ไม่มีทางถูกใจได้

“ตีเจ็บแล้วแสน ลือยกะปานดำ

แม่นว่าเว้าจ้อยจ้อย กะปานไม้แตกตา”

หมายถึง เมื่อถูกตีเจ็บแล้วจะปลอบประโลมปานใด ก็ไม่หายเจ็บ

2. ประเภทเกี่ยวพาราสิ เรียกว่า ผญาเครือ, ผญาอ้อย หรือผญา โตตอบ, การจ่ายผญา หรือการแก้ผญา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ชาย) “สุขขำบายหมั้นเสมอมันเครือเก่าบ่นอ เทิงพ่อแม่พี่น้อง ขำบายถ้วนอยู่สู่คนบ่เด”

(หญิง) “น้องนี้ สุขขำบายหมั้น เสมอมันเครือเก่าอยู่ดอกอ้าย เทิงพ่อแม่พี่น้องขำบายพร้อมอยู่สู่คน”

(ชาย) “อ้ายนื้อยากถามข่าน้ำถามขาวเถิงปลา ถามขาวนาอยากถามขาวเถิงเข้า อ้ายอยากถามขาวน้องว่ามีผิวแล้วหรือบ่ หรือว่ามีแต่ซู้ผิวสีซ้อ้นหากบ่มี”

(หญิง) “โอนอ อ้ายเอย น้องนื้ออดอ้อยซ้อยเสมอดั่งตองตัด ผัดแต่เป็นหญิงมาบ่มีชายสิมาเกี่ยว ผัดแต่สอนลอนขึ้นบ่มีเครือสิเกี่ยวพุ่ม ผัดแต่เป็นตุ้มไม้เครือสิเกี่ยวกะบ่มี”

หมายถึง การทักทายถามทุกข์สุข แล้วมีการหยอกล้อกันตามประสาคนรู้จัก

(ชาย) “น้องอย่ามาตีแกลงเว้าเอาเลามาปลุก บ่แม่นเชื้อชาติอ้อยกินได้กะบ่หวาน”

(หญิง) “คันบ่จริงน้องบ่เว้า คันบ่เอาน้องบ่เว้า คันบ่แม่นทำน้องบ่ไล่ควายลง ตีลงแล้วถอยคีนมันสิยาก มันสิลำบากน้องเทียวหยุงอยู่บ่เซา”

(ชาย) “อ้ายนี้เป็นดังอาซาในม้า เดินทางทิวหอด มาพอน้ำส้างแล้วในถ้ำกะส่องตาย กลายไปแล้วผัดคีนมาก้มส่อง อยากรินกะกินบ่ได้เลียล้นอยู่เปล่าตาย”

(หญิง) “น้องนี้เป็นดังเฮือคาแก้ง เสาประดงคฺหุด หาผู้คิดซ้อยแก้ ให้หายฮ้อนกะบ่มี ไชกะไซมาถ้อนไขแปวบ้านเป่ง คันบ่ไขเป่งทางทางนั้นสิขาดเขิน คำปากเจ้าบอกว่าไหลไหล หัวใจเจ้าบอกว่าเลี้ยวเลี้ยว เจ้าหากผิงเกี่ยวไว้ในหั้นหมิ่นดวง บ่ฮู้คองกินน้องข้างสามปีซี้บ่ออก คองเอาลูกพระเจ้าเลยสิเถ้าแก่ตาย คองกินน้องข้างสามปีซี้บ่ออก ออกแต่ซี้กำพร้าสามก้อนท้อศาลา คราวเมื่อเว้าหมายสิเอามาจี บาดว่ามาฮอดแล้วส่งบั้งจีจิกิน คราวเมื่อเว้าแต่ก๊วสิตบแผ่นแป้นแปนมือให้นางนึ่ง บาดว่ามาฮอดแล้วจําให้นั่งนหมาม”

จะเห็นได้ว่า การพูดผญาเป็นการพูดที่กินใจ การพูดคุ้ยด้วยคารมคมคายซึ่งเรียกว่า ผญานั้น ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความรู้และความคิดสติปัญญา ความสนุกเพลิดเพลิน ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ผญาในการเกี่ยวพาราสิของหนุ่มสาว ยังทำให้เกิดความรักความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนด้วย จึงทำให้หนุ่มสาวสมัยก่อนนิยมพูดผญากันมาก และการโต้ตอบเชิงปัญญาที่ทำให้แต่ละฝ่ายค้นหาคำตอบเพื่อเอาชนะกันนั้น ก่อให้เกิดความซาบซึ้งลึกซึ้ง ละเอียดอ่อนในการแสดงความรักต่อกัน สามารถผูกมัดจิตใจของ

หนุ่มสาวได้ไม่น้อย ดังนั้น ผนวจึงเป็นเหมือนมนต์ขลังที่ตรึงจิตใจหนุ่มสาวให้แนบแน่นลึกซึ้งมากขึ้น อาจส่งผลให้เมื่อคู่หนุ่มสาวตกลงปลงใจแต่งงานและใช้ชีวิตร่วมกัน สามารถครองรักครองเรือนกันได้ยาวนาน ปัญหาการหย่าร้างมีน้อยกว่าในสมัยปัจจุบัน

3. ประเภทปริศนา เรียกว่า ผนวปริศนา-ปัญหาภษิต ดังต่อไปนี้

“อัครจริยใจแซ่ หางยาว ๆ สักปัดสองนั้ง

บาดกระต่ายหางแป ๆ กระต่ายหางก้อม ๆ สักมาได้นั่งสอง”

หมายถึง ความอัครจริยใจที่ผู้มีความรู้มาก ๆ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่ผู้รู้เรียนมาน้อย กลับมีความสามารถประกอบอาชีพการงานได้สำเร็จและมั่นคงในชีวิต

“ตาดีไปคล้องช้างสามคืนมาเปล่า

ตาบอดไปคล้องคราวมือขึ้นมา”

หมายถึง การถอดรหัสคือ ช้าง หมายถึง สิ่งสูงสุดที่มนุษย์ต้องการนั้นคือ อบรมธรรม นิพพานธรรม วิสังฆธรรมหรือวิมุตติหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง คนตาดี หมายถึง ผู้มีความรู้ทางโลกหลายสาขาวิชา มีปริญญาหลายใบ แต่โง่ต่อสังฆารคือ กิเลสปรุงแต่งจิต เขาจึงฟังชานบังคับตัวเองไม่ได้ เพราะเหตุนี้ เขาจึงคล้องช้างไม่ได้ แม้จะใช้เวลาไปมากมายก็ตาม ซึ่งต่างกับคนตาบอด คนตาบอด หมายถึง ผู้รู้แจ้งในสังฆารทั้งปวงว่า เป็นของไม่เที่ยงเปลี่ยนแปลงได้ จึงไม่เข้าไปยึดมั่นในสิ่งใด ๆ เอามาเป็นตัวของกู แต่กลับมีสติที่สงบนิ่งคล้ายคนตาบอด ไม่สนใจในสังฆารเหล่านั้น จึงสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สู้สังฆาร ด้วยเหตุนี้จึงขี่ช้างกลับมาในคราวมือเดียวนั้น

4. ประเภทอวยพร เรียกว่า ผนวอวยพร ดังต่อไปนี้

คำอวยพรสำหรับข้าราชการชาย

ชีวิตต่อแต่นี้ให้มีตั้งแต่ความสุข

อันหมุ่โรคไข้ หวัดไอให้ไกลห่าง

เป็นผู้บ่าวสำน่อย ห้าร้อยปีหยังดีคือเก่า

ความแข็งแรงคงมั่น บ่มีวันแปรเปลี่ยน

อายุยืนยาวมันพันปีศรีสง่า

นอนหลับนั้นได้เงินพันเงินหมื่น

อันหมุ่มวลความทุกข์ อย่าสิมีมาไกล

ได้พบทางก้าวหน้า เจริญขึ้นบ่ถอย

บ่มีวันแก่เฒ่า ผู้สาวห่มฮักแพง

จนเกษียณร้อยครั้ง ยังหนุ่มพ้อหล่อดังฝัน

สุขอยู่ในใต้หล้า มาโฮมเจ้าสุวัน

ตื่นขึ้นได้เงินเต็มห้อง ทองเต็มบ้านเตอ...สาธุ

คำอวยพรสำหรับข้าราชการหญิง

ชีวิตต่อแต่นี้ให้มีตั้งแต่ความสุข

โชคดีให้หลังเข้า โปยกัยให้ไกลห่าง

เป็นผู้สาวสำน่อย ห้าร้อยปีกะยังสวยคือเก่า บ่มีวันแก่เฒ่า ผู้บ่าวห่มฮักแพง

อันหมุ่มวลความทุกข์ ให้ห่างไกลพันลี้

ได้พบทางก้าวหน้า เจริญขึ้นบ่ถอย

ความแข็งแรงคงมั่น บ่มีวันแปรเปลี่ยน จนเกษียณร้อยครั้ง ยังเช็กชีสวดังฝัน
อายุยืนยาวมั่งพั่งปีศรีสง่า สุขอยู่ในได้หล้า มาโฮมเจ้าสุวัน
นอนหลับนั้นได้เงินพันเงินหมื่น ตื่นขึ้นได้เงิน เงิน เงิน และทองเต๋อ...สาธุ

ผญาหรือผญาอีสานมีความสำคัญต่อสังคมอีสานอย่างมาก เป็นเหมือนเครื่องมือส่งต่อคำสั่งสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ มายังคนรุ่นหลัง มีบทบาทต่อความบันเทิงในท้องถิ่น จะเห็นได้จากการประยุกต์มาเป็นการจ่ายหรือแก้ผญา ต่อยอดไปเป็นคณะหมอลำผญาเลยก็มาก มีความสำคัญในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ผญา เป็นเหมือนสิ่งที่ผูกสายสัมพันธ์ของคนอีสานเอาไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น ไม่ว่าจะจากรุ่นสู่รุ่น หรือจากคนรุ่นเดียวกันก็ตาม

วิเคราะห์ปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0 เฉพาะกรณี ฮีต 12 คอง 14

ก. ฮีตสิบสอง

“ฮีตสิบสอง” หมายถึง จารีตประเพณีประจำสิบสองเดือน ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ชาวบ้านจะได้มาร่วมชุมนุมและทำบุญในทุก ๆ เดือนของรอบปี และถือเป็นจรรยาของสังคม ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะเป็นผู้ที่ผิดฮีตหรือผิดจารีตนั่นเอง (หลายครั้งฮีตสิบสองมักจะกล่าวควบคู่ “คองสิบสี่” ที่เป็นดั่งแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต (คอง = ครรลอง) แต่จะมุ่งเน้นไปทางศีลธรรมมากกว่าด้านอาชีพ) สำหรับประเพณีหลัก ๆ 12 เดือน ตามฮีตสิบสองของชาวอีสานโบราณนั้น มีดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552)

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย) ในเดือนนี้มีการประกอบพิธีบุญเข้ากรรม ซึ่งเป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำความผิด ได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน และมุ่งประพฤติดินให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ชาวบ้านก็จะมีการทำบุญเลี้ยงผีต่าง ๆ กล่าวคือ บุญเข้ากรรมนี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุค 4.0 เพราะมีส่วนในการรักษาพระธรรมวินัยอีกทางหนึ่ง เป็นโอกาสอันดีที่ลูกหลานชาวอีสานได้สืบทอดพิธีกรรมนี้ เพื่อจักได้สั่งสมบุญด้วยการอำนวยความสะดวกแก่พระเจ้าพระสงฆ์ขณะปฏิบัติธรรม อาทิเช่น การนำอาหาร น้ำ หรือสิ่งของจำเป็นนำไปถวายสำหรับพระสงฆ์ที่เข้าปริวาสกรรม เป็นต้น

2. เดือนยี่ หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์พระสวดมนต์เย็นเพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือกรุ่งเช้าเมื่อพระฉันเช้าแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ ชาวบ้านจะเตรียมเก็บสะสมฟืนไว้หุงต้มที่บ้าน ในบุญเดือนยี่นี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานอย่างมากหรืออาจส่งผลต่อทุกชีวิตในประเทศไทย เพราะเดือนนี้เป็นเดือนเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อนำมาเลี้ยงชีวิตอีกหลายร้อยชีวิต และมีอิทธิพลต่อชาวอีสานและลูกหลานชาวนาในยุค 4.0 อย่างมาก เพราะบุญเดือนยี่นี้ แสดงให้

เห็นถึงการรู้จักประโยชน์ของข้าว ไม่ว่าจะเป็นการนิมนต์พระสงฆ์และการสู่ขวัญข้าว อันเป็นประเพณีดีงามของชาวอีสานแล้ว ยังเป็นการสำนึกบุญคุณข้าวที่ให้อาชีพแก่ชาวอีสานมาอย่างยาวนาน และถ่ายทอดให้ลูกหลานในยุคปัจจุบัน พยายามรักษามรดกของปู่ย่าตายาย เพราะเกรงการแทรกแซงของเทคโนโลยีสมัยใหม่จะกลืนกินสิ่งที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ให้ได้

3. เดือนสาม ในเมื่อเพ็งหรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจี๋และบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจี๋หรือบุญเดือนสามนี้ มีอิทธิพลต่อชาวอีสานยุคใหม่ในด้านของการทำบุญให้ทาน พอหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ในเดือนนี้ก็จะมียุ้งสำคัญทางพระพุทธศาสนานั่นก็คือ วันมาฆบูชา ชาวอีสานจึงมีการทำข้าวจี๋จากข้าวที่เก็บเกี่ยวมาใหม่ ๆ แล้วนำไปทำบุญต่อไป บุญเดือนสามนี้มีอิทธิพลต่อลูกหลานชาวอีสานในยุค 4.0 ในเรื่องของการเสียสละนั้น ก็คือการให้ทานนั่นเอง

4. เดือนสี่ เดือนแห่งการทำบุญผะเหวดฟังเทศน์มหาชาติ ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าจะถวายเฉพาะจงเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มา ก็เรียกว่า "กัณฑ์จอบ" เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อนว่าใช้พระรูปที่จะถวายเฉพาะจงหรือไม่ ในเดือนสี่นี้เป็นประเพณีการทำบุญใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุค 4.0 ในด้านการร่วมมือปรองดองของลูกหลานในหมู่บ้านนั้น ๆ เพราะได้มีความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านมาเตรียมงานบุญนี้ให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี แม้สังคมอีสานยุค 4.0 จะแข่งขันกันมากขึ้น แต่ความร่วมมือร่วมใจหรือความสามัคคีก็ยังคงดำรงไว้เพื่อสร้างสามัคคีธรรมต่อชุมชนอีสานโดยรวม

5. เดือนห้า เดือนแห่งประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงกรานต์หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนห้า และถือเป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย ซึ่งจะมีทั้งการสงกรานต์ การรดน้ำผู้หลักผู้ใหญ่ด้วยน้ำอบน้ำหอม เพื่อขอมาและขอพร ตลอดจนมีการทำบุญถวายทาน ประเพณีบุญเดือนห้ามีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุค 4.0 อย่างมาก เพราะเป็นเดือนที่ลูกหลานไปทำงานในเมืองใหญ่มีโอกาสกลับมาพักผ่อน และกลับมารดน้ำดำหัว ขอพรผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณ และให้กำลังใจแก่คนที่รอการกลับมา พร้อมให้กำลังใจกับคนที่ไปสู้งานต่อ เป็นการแสดงความกตัญญูของชาวอีสานในยุคปัจจุบัน พร้อมกันนี้ยังทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษที่วายชนม์ไปแล้วด้วยเช่นกัน

6. เดือนหก เดือนแห่งประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟเป็นการขอฝน พร้อมกับงานบวชนาค ซึ่งการทำบุญเดือนหกถือเป็นงานสำคัญก่อนการทำนา หมู่บ้านใกล้เคียงจะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหาร เหล้ายามาเลี้ยง เมื่อถึงเวลา ก็จะตั้งขบวนแห่บั้งไฟและรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟด้วยความสนุกสนาน คำเซิ้งและการแสดงประกอบจะออกไปในเรื่องเพศ แต่จะไม่คิดเป็นเรื่องหยาบคายแต่อย่างใด ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟ

จะจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีที่จังหวัดยโสธร ส่วนการทำบุญวิสาขบูชา นั้น จะมีการทำบุญเลี้ยงพระฟังเทศน์ ช่วงเย็นมีการเวียนเทียนเช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ ในเดือนนี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานโดยตรง เพราะประเพณีบุญบั้งไฟนี้เป็นความเชื่อของชาวอีสานว่าเป็นการขอฝนเพื่อจะได้มีน้ำไว้ทำนา และส่งผลให้เกิดความสามัคคีของในคนหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านข้างเคียงร่วมกันทำการขอฝน เป็นสัญลักษณ์ที่เตือนให้ชาวอีสานในยุคใหม่ได้รู้จักวิธีการขอฝนของคนรุ่นปู่ย่าตายาย

7. เดือนเจ็ด เดือนทำบุญข้าชะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ เป็นการเซ่นสรวงหลักเมืองหลักบ้าน ปู่ตา ผีตาแฮก ผีเมือง เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุคเทคโนโลยีนี้ เพราะเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษตามความเชื่อของชาวอีสาน

8. เดือนแปด เป็นเดือนแห่งบุญเข้าพรรษา ซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงานจึงคล้ายกับทางภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นงานทำบุญเข้าพรรษาทางพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุค 4.0 เพราะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ตอนบ่ายชาวบ้านหล่อเทียนใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา แสดงให้เห็นว่าชาวอีสานต้องตั้งมั่นในความสามัคคี เพื่อร่วมมือกันหล่อเทียนพรรษาให้เกิดผลสำเร็จก่อนจะนำไปถวายเป็นพุทธบูชาอย่างพร้อมเพรียงกัน

9. เดือนเก้า เป็นเดือนแห่งประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน ซึ่งมีอิทธิพลต่อชาวอีสานสมัยใหม่ เพราะเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร่ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน ผลไม้ พืชผัก กล้วยน้ำว้าเป็นพวง เตรียมไว้ถวายพระเพื่อเป็นการอุทิศแด่ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว และเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิต์ของลูกหลานผู้ที่ยังอยู่นั่นเอง การทำบุญข้าวประดับดินนิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า

10. เดือนสิบ เดือนแห่งประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัต) ตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบ ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของทานและเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของใครผู้นั้น จะเข้าไปถวายของเมื่อพระฉันเสร็จ แล้วจะมีการฟังเทศน์เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตาย ประเพณีนี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุคปัจจุบันในด้านของการทำหน้าที่ของบุตรธิดาเพื่ออุทิศให้ผู้มีพระคุณที่เสียชีวิตไปแล้ว ให้ได้รับกองบุญกองกุศลตามความเชื่อของพระพุทธศาสนานั้นด้วย

11. เดือนสิบเอ็ด เดือนแห่งประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือ การเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาทเตือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล พอตกกลางคืนจะมีการจุด

ประทีป โคมไฟนำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ววัด จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญจุดประทีป ตัวอย่างเช่น ในจังหวัดนครพนมจะมีประเพณีการไหลเรือไฟซึ่งตกแต่งด้วยตะเกียงน้ำมันก๊าด เป็นรูปต่าง ๆ สวยงามกลางลำน้ำโขง และมีหลายจังหวัดที่จัดงานแห่ปราสาทผึ้งขึ้น แต่ที่นับว่าเป็นต้นตำรับและมีความยิ่งใหญ่กว่าที่ใดก็คือจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ประเพณีนี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานในยุค 4.0 อย่างมากในประเด็นการมีสัมมาคารวะ เวลาผู้ใหญ่ตักเตือนในสิ่งที่ตนทำพลาด ควรรับฟังแล้วนำไปแก้ไข เคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ บุยาตายาย

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่าซึ่งจะมีการทำบุญกองกฐิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำ เดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานในสมัยก่อนนิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่วันที่ขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือนสิบสอง สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำใหญ่ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล จะมีการจัดสงฆ์เหือ (แข่งเรือ) เพื่อระลึกถึงอุสุภยานาค บางแห่งจะมีการทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระเถระ มีการจุดพลุตะไล และบางแห่งจะมีการทำบุญโกนจุกลูกสาว ซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อน ในเดือนนี้ชาวอีสานโบราณถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพราะการทำบุญแต่ละครั้งต้องมีการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความสมัคสมานกลมเกลียว มีอิทธิพลในด้านการสร้างความสามัคคีของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ลูกหลานชาวอีสานในปัจจุบันรู้จักสามัคคีกับเพื่อนบ้าน

ประเพณีทั้งสิบสองเดือนชาวอีสานโบราณพบว่า เดือนอ้าย เป็นพิธีบุญเข้ากรรม เดือนยี่ คุณข้าวหรือบุญคุณลาน เดือนสาม บุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา เดือนสี่ บุญพระผไทสมันต์มหาชาติ เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงน้ำ เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา เดือนเจ็ด บุญซำฮะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ เดือนแห่งประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสาก (สลาภภัตร) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เดือนสิบสอง บุญกองกฐิน ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ใครที่ไม่ไปช่วยงานบุญก็จะถูกสังคมตั้งข้อรังเกียจและไม่คบค้าสมาคมด้วย การร่วมประชุมทำบุญเป็นประจำทำให้ชาวอีสานมีความสนิทสนมรักใคร่และสามัคคีกันทั้งภายในหมู่บ้านของตนและในหมู่บ้านใกล้เคียง

ข. กองสิบสี่

กองสิบสี่ เป็นคำและข้อปฏิบัติคู่กับฮีตสิบสอง กอง แปลว่า แนวทาง หรือ ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี หรือแนวทาง และสิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติสิบสี่ข้อ ดังนั้น กองสิบสี่จึงหมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณี และทำนองคลองธรรมอันดีงาม กล่าวถึงผู้เกี่ยวข้องในครอบครัว สังคม ตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครอง

บ้านเมืองพึงปฏิบัติ เมื่อพูดถึงคงมักจะมีคำว่าฮีตควบคู่กันอยู่เสมอ (สำนักวัฒนธรรม ฝ่ายวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2562) แบ่งออกเป็น 14 ข้อ คือ

1. ฮีตเจ้าครองขุน สำหรับกษัตริย์หรือผู้ครองเมืองปกครองอำมาตย์ ขุนนางข้าราชการ
2. ฮีตเจ้าครองเพี้ย สำหรับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในการปกครองข้าทาสบริวาร
3. ฮีตไพร่กองนาย สำหรับประชาชนในการปฏิบัติตนตามกบิลบ้านเมืองและหน้าที่พึงปฏิบัติ

ต่อนาย

4. ส่วนรวมฮีตบ้านครองเมือง วัตรอันพึงปฏิบัติตามธรรมเนียมทั่วไปของพลเมืองต่อบ้านเมือง และส่วนร่วม

5. ฮีตผัวครองเมีย หลักปฏิบัติต่อกันของสามีภรรยา
6. ฮีตพ่อครองแม่ หลักปฏิบัติของผู้ครองเรือนต่อลูกหลาน
7. ฮีตลูกครองหลาน หลักปฏิบัติของลูกหลานต่อบุพการี
8. ฮีตเฒ่าครองเขย หลักปฏิบัติของสะใภ้ต่อญาติผู้ใหญ่และพ่อแม่สามี
9. ฮีตป้าครองลุง หลักปฏิบัติของลุง ป้า น้า อา ต่อลูกหลาน
10. ฮีตกองปู่ย่า ตากองยาย หลักปฏิบัติของปู่ย่า ตายาย ให้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรต่อลูกหลาน
11. ฮีตเฒ่าครองแก่ หลักปฏิบัติของผู้เฒ่าในวัยชราให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสในเหมาะสม
12. ฮีตครองเดือน การปฏิบัติตามจารีตประเพณีต่าง ๆ ในฮีตสิบสอง
13. ฮีตไฮ่ครองนา การปฏิบัติตามประเพณีเกี่ยวกับการทำไร่ทำนา
14. ฮีตวัดครองสงฆ์ หลักปฏิบัติของภิกษุสามเณรให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ทั้งการช่วยทำนุ

บำรุงวัดวาอาราม (สำนักวัฒนธรรม ฝ่ายวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2562)

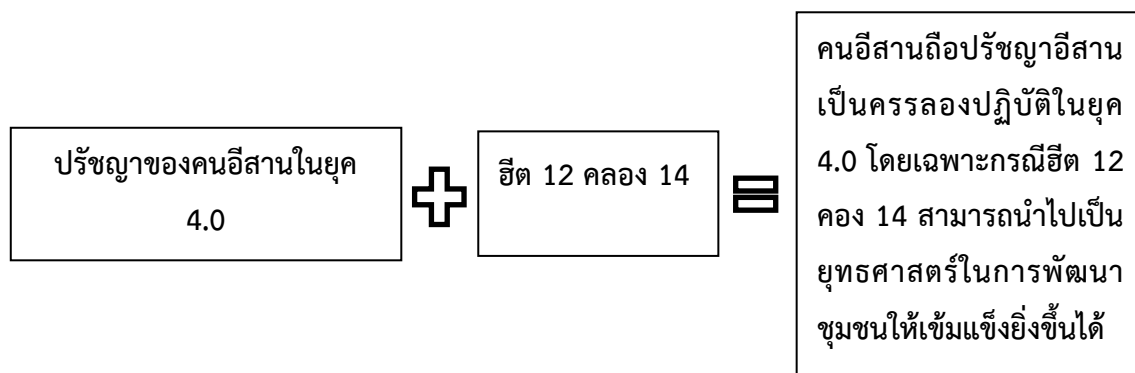
การวิเคราะห์กองสิบสี่โดยนัยแห่งหลักครองแนวปฏิบัติ สามารถวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นใหญ่ ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถนำไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้นได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1. วิเคราะห์กองสิบสี่หรือครองสำหรับพระมหากษัตริย์ ในการปกครองทั้งอำมาตย์ราชมนตรี รวมถึงนักปราชญ์ นักปกครอง ต้องทำเพื่อความสุขของประชาชน ทำให้สังคมสงบสุขร่มเย็นโดยทั่วกัน เช่น แต่งตั้งผู้ซื่อสัตย์สุจริตที่ตั้งมั่นในทศพิธราชธรรม ไม่ข่มเหงไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน บำรุงอาณาประชาราษฎร์ให้อุดมสมบูรณ์ทั่วถ้วนแคว้น ดำรงพระเกียรติให้เป็นศูนย์รวมของคนในชาติอย่างมั่นคง เหล่านี้เป็นต้น

2. วิเคราะห์กองสิบสี่หรือครองสำหรับจารีตประเพณีของประชาชน ข้อนี้ประชาชนพึงปฏิบัติหน้าที่ของตนในกาลอันสมควร เช่น การอนุรักษ์ศิลปประเพณีเพื่อแสดงความซื่อสัตย์ต่อกัน

บรรพบุรุษ ถึงฤดูทำนาก็เร่งทำนา ถึงช่วงทำบุญข้าวสากก็อุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ ถึงช่วงเทศกาลทำบุญกฐินก็ร่วมกันสะสมบุญตามวาระโอกาส เหล่านี้เป็นต้น

3. วิเคราะห์ครองสิบสี่หรือครองสำหรับพระภิกษุสงฆ์ เช่น ให้พระภิกษุสงฆ์ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและรักษาอุโบสถสังฆกรรมด้วยศีล 227 ข้อ เป็นประจำทุกวัน ให้ปฏิบัติกิจนิมนต์ของชาวบ้านเกี่ยวกับการทำบุญ หมั่นออกเที่ยวบิณฑบาตทุกเช้า และพากเพียรสวดมนต์และภาวนาทุกคืนอย่าได้ละเว้น และรักษาพุทธศรัทธาให้ได้จนกว่าจะถึงที่สุดแห่งธรรม เหล่านี้เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0 เฉพาะกรณี อีต 12 คลอง 14
(ที่มา: ผู้เขียน, 2562)

สรุป

การพูดผญาเป็นการพูดที่กินใจ การพูดด้วยคารมคมคายซึ่งเรียกว่า ผญานั้น ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความรู้และความคิดสติปัญญา ความสนุกเพลิดเพลิน ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ผญาในการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว ยังทำให้เกิดความรักความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนด้วย จึงทำให้หนุ่มสาวสมัยก่อนนิยมพูดผญากันมาก และการโต้ตอบเชิงปัญญาที่ทำให้แต่ละฝ่ายค้นหาคำตอบเพื่อเอาชนะกันนั้นก่อให้เกิดความซาบซึ้งลึกลับ ละเอียดอ่อนในการแสดงความรักต่อกัน สามารถผูกมัดจิตใจของหนุ่มสาวได้ไม่น้อย ดังนั้น ผญาจึงเป็นเหมือนมนต์ขลังที่ตรึงจิตใจหนุ่มสาวให้แนบแน่นลึกซึ้งมากขึ้น อาจส่งผลให้เมื่อคู่หนุ่มสาวตกลงปลงใจแต่งงานและใช้ชีวิตร่วมกัน สามารถครองรักครองเรือนกันได้ยาวนาน ปัญหาการหย่าร้างมีน้อยกว่าในสมัยปัจจุบัน

ผญาหรือผญาอีสานมีความสำคัญต่อสังคมอีสานอย่างมาก เป็นเหมือนเครื่องมือส่งต่อคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ มายังคนรุ่นหลัง มีบทบาทต่อความบันเทิงในท้องถิ่น จะเห็นได้จากการประยุกต์มา

เป็นการจ่ายหรือแก้ผญา ต่อยอดไปเป็นคณะหมอลำผญาเลยก็มาก มีความสำคัญในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ผญา เป็นเหมือนสิ่งที่ผูกสายสัมพันธ์ของคนอีสานเอาไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น ไม่ว่าจะจากรุ่นสู่รุ่น หรือจากคนรุ่นเดียวกันก็ตาม

ประเพณีทั้งสิบสองเดือนชาวอีสานโบราณพบว่า เดือนอ้าย เป็นพิธีบุญเข้ากรรม เดือนยี่ คุณข้าวหรือบุญคุณลาน เดือนสาม บุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา เดือนสี่ บุญผะเหวดพึงเทศน์มหาชาติ เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงน้ำ เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา เดือนเจ็ด บุญข้าชะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ เดือนแห่งประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัต) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เดือนสิบสอง บุญกองกฐิน ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ใครที่ไม่ไปช่วยงานบุญ ก็จะถูกสังคมตั้งข้อรังเกียจและไม่คบค้าสมาคมด้วย การร่วมประชุมทำบุญเป็นประจำทำให้ชาวอีสานมีความสนิทสนมรักใคร่และสามัคคีกันทั้งภายในหมู่บ้านของตนและในหมู่บ้านใกล้เคียง

ปัจจุบันนี้โลกวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย จึงทำให้คนในปัจจุบันเกิดความรู้สึกวุ่นวาย เพราะไม่ยึดถือเอาฮีตคองในอดีต ที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้น ถ้าทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชั้นไหนก็ตาม ยึดถือเอาประเพณีฮีตคองมาปฏิบัติก็จะทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้น เพราะคณะผู้เขียนมั่นใจว่า ถ้าปฏิบัติตามหลักฮีตคองดังที่กล่าวมา จะทำให้สังคมน่าอยู่และสงบมีความสุขพร้อมกับเกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน ฮีตสิบสองก็คือประเพณีต่าง ๆ ประจำทั้งสิบสองเดือน ถ้าปฏิบัติตามฮีตสิบสองก็จะทำให้คนในชุมชนมีความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น บุญเดือนห้า มหาสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แสดงออกถึงความเคารพตนเอง และจะทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี หรือบุญเดือนหก บุญบั้งไฟ ทุกคนในแต่ละคุ้มของหมู่บ้าน ต่างร่วมใจกันเตรียมผลงานที่จะมาประกวด ถ้าเป็นผู้หญิงก็ซ่อมฟ้อนรำ เพื่อเตรียมแข่ง ถ้าเป็นผู้ชายก็รวมกลุ่มกันเตรียมบั้งไฟไว้จุดแข่งขัน นี่ก็บ่งบอกถึงความสามัคคีในชุมชนหรือหมู่คณะนั่นเอง ประกอบเข้ากับคองสิบสี่ก็คือฮีตคองธรรมที่ทุกคนปฏิบัติกันเองด้วย ถ้าทุกคนนำเอาหลักฮีตสิบสองคองสิบสี่มาปฏิบัติ รับรองว่าชุมชนหรือหมู่คณะนั้นจะได้รับความสงบผาสุกอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2520). *ของดีอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปรีชา พิณทอง. (2530). *ประเพณีโบราณอีสาน*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2557). *คู่มืออีสานใหม่*. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2552). *ประมวลสาระชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 1-7*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สรวง บุญเจิม. (2554). *มรดกอีสาน*. อุบลราชธานี: มรดกอีสาน.
- สำนักวัฒนธรรม ฝ่ายวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ไม่ปรากฏปีที่เผยแพร่). *ฐานข้อมูลฮีตสิบสองคองสิบสี่*. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2562 จาก <https://1th.me/KZQZr>.
- สุระ อุณวงศ์. (2542). *ผญา*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย*

BELIEFS OF VIETNAMESE-THAI IN NONGKHAI TOWARDS THAI TRADITIONS

พงศกร พจนสารวงศ์

Pongsakorn Poachanasaravong

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

Department of National Park Wildlife and Plant Conservation, Thailand.

E-mail: muse_posh@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายที่มีต่อประเพณีไทย ซึ่งชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดหนองคาย ได้นำเอาวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของตนเองเข้ามาด้วย ทั้งด้านวิถีชีวิต ด้านอาหาร ด้านคติความเชื่อ กล่าวคือชาวเวียดนามนอกจากจะนับถือพุทธศาสนาแล้ว ยังมีการนับถือผีควบคู่ไปด้วย โดยผีบ้านหรือเจ้าที่เป็นผีบรรพบุรุษในครอบครัวหรือสายสกุลของตน ซึ่งชาวเวียดนามจะให้ความสำคัญต่อการบูชาบรรพบุรุษมาก ต่อมาได้ซึมซับเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวจังหวัดหนองคายและได้รับการปลูกฝังในด้านวัฒนธรรมประเพณีไทย จึงทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างละมุนละม่อม จากการวิเคราะห์ยังพบว่า วิถีชีวิตชาวเวียดนามเมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดหนองคายได้ผสมผสานวัฒนธรรมในหลาย ๆ ด้านเข้ากับชุมชนชาวหนองคาย จะเห็นได้ว่าภายในบ้านของชาวเวียดนามจะมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ และในขณะเดียวกัน คนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายก็ได้ซึมซับเอาวัฒนธรรมประเพณีของไทยมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต โดยถือปฏิบัติควบคู่ไปกับขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษชาวเวียดนามด้วย

คำสำคัญ: คติความเชื่อ, คนไทยเชื้อสายเวียดนาม, จังหวัดหนองคาย, ประเพณีไทย

*Received: 24 September 2020; Revised: 2 October 2020; Accepted: 25 December 2020

Abstract

This article aims to analyze the beliefs of Vietnamese-Thais in Nongkhai Province towards Thai traditions which Vietnamese immigrants settled in Nongkhai Province has brought in their own various cultures including lifestyle, food, belief dimension. They are not only believed in the Buddhism religion but also ghosts. These ghosts meant the ancestors in their own family. With house ghosts or guardian spirit are the ancestral ghost in their family or surname which Vietnamese give great importance to ancestor worship. Later, he absorbed the culture and traditions of the people of Nongkhai Province and was activated in the traditional Thai culture. Thus enabling Thai-Vietnamese descent to adhere to the Thai culture and traditions gently. The results showed that after the Vietnamese have immigrated to settle in Nongkhai Province, they also brought their own lifestyle, tradition and especially the beliefs that there would have been a shrine for worshipping the ancestors inside their house because they would pay more attention to worship their own ancestors. In the same time, the Vietnamese absorbed the Thai traditions and comply it as an important part of life by complying their old tradition simultaneously

Keywords: Beliefs, Vietnamese-Thai, Nongkhai, Thai Traditions

บทนำ

ประเทศไทยมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อเนื่องมาจนถึงกรุงศรีอยุธยา และรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน เทศกาลบางเทศกาล ที่เป็นมาเมื่อครั้งอดีตกาล เช่น เทศกาลสงกรานต์ ใช้การขึ้นจุลศักราชใหม่เป็นการขึ้นปีใหม่ นอกจากไทยแล้ว ยังพบว่าประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว พม่า กัมพูชา ต่างก็มีประเพณีการขึ้นปีใหม่ด้วย เช่น ไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา และไทเหนือในเขตปกครองตนเองได้คัง มณฑลยูนนานในสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทจีนและไทใหญ่ในสหภาพพม่า และไทคำตี้หรือไทคำตี้ในรัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย (สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมกรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2553) น่าสังเกตว่า สังคมที่มีคติความเชื่อประจำถิ่นล้วนเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานแทบทั้งสิ้น

หนองคายเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผู้อพยพชาวต่างชาติเข้ามาตั้งหลักปักฐานจำนวนมาก จนหลายคนได้รับสัญชาติเป็นคนไทย และได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่าตนเข้ามาด้วย จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้วย เพราะประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอีสานมีประวัติความเป็นมาที่หลากหลาย จึงไม่น่าแปลกใจที่หลายชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีหลายเชื้อชาติ และมีกลุ่มชนที่อพยพมาจากสถานที่อื่น ๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอีสานมีมิติทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์ เช่น ไทย-เขมร ไทย-ส่วย ไทย-ญวน ไทย-ลาว ไทย-พวน ไทย-จีน ไทย-อินเดีย ไม่เว้นแม้กระทั่งเชื้อสายไทย-ญวน ซึ่งความโดดเด่นของการศึกษาศิลปะพื้นถิ่นอีสานคือ การใช้ความหลากหลายทางแนวคิดและความหลากหลายทางมิติในการอยู่ร่วมกัน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2558) ฉะนั้น การศึกษาคติความเชื่อของคนต่างสัญชาติที่มีต่อประเพณีไทยแบบดั้งเดิมจึงมีความสำคัญ

ข้อมูลจำเพาะจังหวัดหนองคาย

หนองคายเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ในแอ่งสกลนครและอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นจังหวัดชายแดนซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับประเทศลาว มีพื้นที่แคบแต่ยาว และมีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ประมาณ 3,026.534 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,891,583 ไร่ (นับเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคอีสาน โดยพื้นที่ทั้งหมดก่อนที่จังหวัดบึงกาฬจะแยกตัวไป มีประมาณ 7,332 ตารางกิโลเมตร) ลักษณะเป็นรูปยาวเรียงทอดไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนกับประเทศลาว มีความยาวทั้งสิ้น 195 กิโลเมตร ความกว้างของพื้นที่ที่ทอดขนานไปตาม ลำน้ำโขงโดยเฉลี่ย 20 - 25 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสายมิตรภาพ ประมาณ 615 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับกำแพงนครเวียงจันทน์ เขตเมืองหลวงของประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน
2. ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากคาด และอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ
3. ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร อำเภอเพ็ญ อำเภอสร้างคอม อำเภอบ้านดุง อำเภอนายูง และอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปากชม จังหวัดเลย

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดหนองคาย มีลักษณะทอดยาวตามลำน้ำโขง จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีอาณาเขตติดกับกรุงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดน จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดยมีพื้นที่ทอดขนานยาวไปตามลำน้ำโขง ความกว้างของพื้นที่ทอดขนานไปตามลำน้ำโขงโดยเฉลี่ยประมาณ 20 – 25 กิโลเมตร ช่วงที่กว้างที่สุดอยู่ที่อำเภอเฝ้าไร่ และช่วงที่แคบที่สุดอยู่ที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายมีอำเภอที่อยู่ติดกับลำน้ำโขง 6 อำเภอ คือ อำเภอสังคม อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอโพนพิสัย และอำเภอรัตนวาปี และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว คือ แขวงเวียงจันทน์ นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงบอลิคำไซ

จังหวัดหนองคายมีจุดผ่านแดนไปประเทศลาว รวม 6 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 4 จุด จุดผ่านแดนที่สำคัญและเป็นสากล คือ ด่านสะพานมิตรภาพไทย - ลาว ซึ่งรัฐบาลออสเตรเลีย-ไทย-ลาว ร่วมมือกันสร้างและเป็นประตูไปสู่อินโดจีน

กลุ่มชาติพันธุ์

เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีชายแดนติดต่อกับประเทศลาวกว่า 200.82 กิโลเมตร และเป็นเมืองหน้าด่านในการทำสงครามในสมัยก่อน จึงทำให้มีการกวาดต้อนอพยพผู้คนจากทั้งฝั่งประเทศลาวและไทย (ในปัจจุบัน) เข้าไปมา จึงทำให้มีกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ในจังหวัดหนองคาย แต่อย่างไรก็ตาม ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ ได้บ่งบอกว่ามีกลุ่มคนที่อาศัยเป็นเมืองอยู่ในบริเวณนี้อยู่เดิม ได้แก่ เมืองพานพร้าว (อำเภอศรีเชียงใหม่) และเมืองปากห้วยหลวง (อำเภอโพนพิสัย) ซึ่งเป็นหนึ่งในอาณาจักรล้านช้างการอพยพครั้งที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

เจ้าพระยาจักรี (รัชกาลที่ 1) ในสมัยกรุงธนบุรี ได้ตีเมืองเวียงจันทน์ ต่อมาใน พ.ศ. 2321 ได้กวาดต้อนผู้คนจากเวียงจันทน์ มาไว้ที่พานพร้าว ปะโค เวียงคุก

สมัยเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2369 มีการกวาดต้อนผู้คนในเขตหัวเมือง ไปไว้ที่เวียงจันทน์

พ.ศ. 2371 เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) รบชนะเจ้าอนุวงศ์ กวาดต้อนผู้คนที่กลับมาไว้ฝั่งไทย

สมัยสงครามอินโดจีน พ.ศ. 2436 มีการอพยพมาอยู่ฝั่งไทยเกือบครึ่งเมือง โดยพระยาศรีสุรศักดิ์เจ้าเมืองบริคณชนิกม มาอยู่บ้านหนองแก้ว (ปัจจุบันคือ อำเภอรัตนวาปี) และพระกุประดิษฐ์บดี เจ้าเมืองจันทบุรี อพยพมาบ้านท่าบ่อเกลือ (ปัจจุบันคือ อำเภอท่าบ่อ) (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563)

ในปัจจุบันกลุ่มคนที่อพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดหนองคาย ได้มีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้กลมกลืนกับชาวพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิมจนแทบไม่เห็นความแตกต่าง ทั้งการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณีต่าง ๆ จะสังเกตได้เฉพาะสำเนียงของภาษาพูด ที่ยังคงเหลือเค้าให้ทราบว่าเดิมเป็นชนเผ่าไหน ซึ่งพอจำแนก ได้ดังนี้

กลุ่มชาวไทอีสาน/ลาวอีสาน เนื่องจากเดิมเป็นอาณาจักรล้านช้างจึงนับเป็นกลุ่มลาวล้านช้างด้วยแต่ถึงอย่างไร หน้าที่า ผิพรรณ สำเนียงการพูด ก็แตกต่างจากชาวลาว จึงน่าจะเรียกว่าไทอีสาน ถือว่าเป็นกลุ่มชนที่มากที่สุดในจังหวัดหนองคาย

กลุ่มไทพวน มีถิ่นฐานเดิมจากเมืองพวน แขวงเชียงขวาง ประเทศลาว อาศัยอยู่ที่อำเภอศรีเชียงใหม่

กลุ่มไทลื้อ/ไทดำ/ไทเหว เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองหลวงพระบางและอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปัจจุบันอยู่ที่อำเภอสังขมและอำเภอโพธิ์ตาก

กลุ่มคนญวนอพยพมาในสมัยสงครามอินโดจีน พร้อม ๆ กับเจ้าเมืองจันทบุรี มาอยู่ที่อำเภอท่าบ่อตามประวัติศาสตร์เดิม มีกลุ่มคนที่เป็นชาติพันธุ์ต่าง ๆ อพยพมาจากจังหวัดหนองคายมากกว่านี้ แต่ปัจจุบัน ไม่สามารถหาหลักฐานหรือสิ่งบอกเหตุว่าเป็นชนกลุ่มนั้น ๆ หรือไม่ เนื่องจากมีการกลมกลืนกันเป็นไทอีสานเกือบหมดแล้ว และมีบางส่วนที่เป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากจังหวัดอื่น ๆ มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอรัตนวาปี และอำเภอโนนพิสัย ซึ่งเรียกว่า ไทครว เพราะในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะมาจากหลากหลายจังหวัดและไม่สามารถสืบสานชาติพันธุ์ได้และปัจจุบันก็กลมกลืนกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิมเกือบหมดแล้ว (เชียรช่วง กัลยาณมิตรและคณะ, 2558).

วัฒนธรรม

ประชาชนชาวจังหวัดหนองคาย ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนคนไทยทั่วไปในภาคอีสาน คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นแนวทางการดำรงชีวิตซึ่งทำให้แดนอีสานอยู่กันด้วยความผาสุกร่มเย็นตลอดมา โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับฮีตสิบสอง ดังนี้ เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม เดือนยี่บุญคูณลาน เดือนสามบุญข้าวจี เดือนสี่บุญพระเวส เดือนห้าบุญสงน้ำหรือบุญตรุษสงกรานต์ เดือนหกบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดบุญข้าชะ เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา และเดือนสิบสองบุญกฐิน

สำนักงานจังหวัดหนองคาย (2562) ได้สรุปไว้ว่า จังหวัดหนองคายประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เป็นรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่

ประชาชน ถึงแม้ในช่วง 4-5 ปี ที่ผ่านมามีประชาชนอาจมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกันบ้างแต่ก็ไม่ได้มีความรุนแรงใด ๆ เกิดขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานและที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย วันสงกรานต์ เป็นงานประจำปี จัดขึ้นที่วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวงชั้น 3) มีการอัญเชิญหลวงพ่อพระใสแห่รอบเมือง เพื่อประชาชนได้สรงน้ำมีการทำบุญตักบาตรวันสงกรานต์ เณรฉลองหลวงพ่อพระใส ที่วัดโพธิ์ชัย มีงานรื่นเริง การละเล่นพื้นเมือง การกีฬาท้องถิ่นและมหรสพครบครัน 5 วัน 5 คืน เริ่มจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี

อัตลักษณ์คนไทยเชื้อสายเวียดนาม

ชาวเวียดนามเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย ในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายญวนแบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ญวนเก่า และญวนใหม่ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มญวนเก่าได้อพยพจากแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมมายังสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และปัจจุบันได้ผสมกลมกลืนไปกับคนไทยหมดแล้ว ส่วนญวนใหม่คือ คนที่อพยพเข้ามาในไทยในปี พ.ศ. 2488 (เริ่มการประกาศราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง) และในปี พ.ศ. 2489 (ปีที่คอมมิวนิสต์ครอง) และชาวญวนใหม่เหล่านี้ได้ทยอยเข้ามาในไทยจนถึงปี พ.ศ. 2499 สาเหตุสำคัญที่ชาวญวนอพยพเข้าสู่ดินแดนสยามในปัจจุบันคือ เพื่อลี้ภัยทางการเมืองและลี้ภัยทางศาสนา เนื่องจากสยามเป็นเพื่อนบ้านที่มีเสถียรภาพ อุดมสมบูรณ์ และพวกเขาสามารถอาศัยได้อย่างสงบสุขได้ (ผุสดี (ลิมพะสุต) จันทวิมล, 2541)

ภาษาและวัฒนธรรม ปัจจุบันชาวญวนเก่าในประเทศไทยถูกกลืนจนสิ้นแล้ว ยังคงเหลือแต่ชาวญวนเก่าที่นับถือศาสนาคริสต์ในกรุงเทพฯ (สามเสน) และจันทบุรีเท่านั้นที่ยังรักษาภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมไว้ได้ ซึ่งต่างจากญวนเก่าที่เป็นพุทธที่เข้ากับคนไทยได้ดี เนื่องจากมีศาสนาเดียวกัน แม้ชาวญวนเก่าที่นับถือศาสนาคริสต์ในไทยจะไม่ติดต่อกับชาวญวนในเวียดนามเลยนานนับศตวรรษ แต่พวกเขาเหล่านั้นก็อยู่กันตามเชื้อชาติ โดยแยกต่างหากจากคนไทย ทำให้พวกเขายังสามารถรักษาภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้ ทั้งนี้ พวกเขามีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของเขา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกเขาไม่กระตือรือร้นที่จะเป็นคนไทยหรือปรับตัวเข้ากับสังคมไทย รวมไปถึงการตั้งถิ่นฐานแออัดกันรอบ ๆ โบสถ์ และการแต่งงานกับคนที่นับถือศาสนาและเชื้อชาติเดียวกัน (Joanne Schrock, 1970)

ศาสนาและความเชื่อ ชาวเวียดนามมีลักษณะคล้ายกับชนชาติจีน คือ นับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน รวมถึงยังมีตำนานเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ โดยเชื่อว่าอำนาจทางธรรมชาติ มีผลกระทบต่อชะตากรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทั่งเมื่อผสมผสานเข้ากับความเชื่อของ

ชาวเวียดนามจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณ ไสยศาสตร์ และปรัชญาของศาสนา ซึ่งชาวเวียดนามเชื่อว่าวิญญาณมีอยู่ทุกหนทุกแห่งและมีอิทธิพลต่อทุกสิ่ง ดังนั้น ชาวเวียดนามจึงต้องมีการประกอบพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณ เพื่อวิญญาณจะได้ลบล้างบาปให้ได้รับการคุ้มครองและได้รับแต่สิ่งที่ดี

วิถีชีวิตชาวเวียดนามเมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดหนองคาย ได้นำเอาวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของตนเองเข้ามา โดยเฉพาะกับมิตีความเชื่อ กล่าวคือชาวเวียดนามนอกจากจะนับถือศาสนาแล้วยังมีการนับถือผีควบคู่ไปด้วย โดยมีทั้งผีบ้านและเจ้าที่เป็นที่เคารพของทุกคน ซึ่งผีบ้านของชาวเวียดนามจะเป็นผีบรรพบุรุษในครอบครัวหรือสายสกุลของตน ดังนั้น ภายในบ้านของชาวเวียดนามจึงมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ ชาวเวียดนามจะให้ความสำคัญต่อการบูชาบรรพบุรุษมาก

นอกจากนี้ ชาวเวียดนามยังนับถือเจ้าที่ซึ่งชาวเวียดนามเรียกว่า “อง โต้” หรือ “อง เตร้ย” (Ong Troi) โดยมีลักษณะคล้ายแกนหรือผีฟ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว และมีลักษณะคล้ายเทียนหรือฟ้าของจีน อง โต้ จะเป็นผีบรรพบุรุษของชาวเวียดนามที่สถิตอยู่บนสรวงสวรรค์ เป็นผู้ควบคุมชะตากรรมของมนุษย์และรับผิดชอบต่ออำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด โดยความเชื่อเกี่ยวกับ อง โต้ ได้มีบทบาทในมิติต่าง ๆ ต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย คือ

บทบาทด้านความเชื่อ : ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจึงมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นตัว โดยมีพื้นฐานมาจากศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธมหายานและศาสนาขงจื้อ ผสมผสานตลอดจนปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับจิตใจและสิ่งแวดล้อม ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีความเชื่อเกี่ยวกับ อง โต้ ว่าเทพเจ้าของ อง โต้ ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามล้วนเป็นเทพเจ้าที่มีคุณธรรม ที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเชื่อว่าสถิตอยู่บนสวรรค์เพื่อคอยสอดส่องดูแลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ตลอดจนคอยช่วยเหลือปกป้องภัยพิบัตินานาประการไม่ให้เกิดขึ้นแก่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม และการนับถือผีเป็นวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับภาวะทางสังคมและจิตใจ เหตุนี้ อง โต้ จึงเป็นผีบรรพบุรุษที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามให้ความนับถือ เพราะเชื่อว่า ดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษสามารถติดต่อกับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามได้โดยผ่านการติดต่อสื่อสารกับร่างทรง ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณของ อง โต้ มีความสำคัญและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่สังคมระดับครอบครัวจนถึงสังคมขนาดใหญ่ ซึ่งในการประกอบพิธีอัญเชิญเทพเจ้าเพื่อประทับร่างทรงและรับเครื่องเซ่นไหว้ รวมทั้งประกอบพิธีผีไม่มีญาติมารับเครื่องเซ่นไหว้ จะใช้เวทมนต์คาถาที่เป็นภาษาเวียดนามที่เขียนด้วยตัวอักษรคว็อก หึง (Quoc Ngu)

บทบาททางด้านพิธีกรรม : เมื่อชาวเวียดนามได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีทั้งพิธีกรรมที่กำหนดเวลาได้แน่นอน ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับอง โต้ได้มีส่วน

เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเครือญาติของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในพื้นที่นี้ รวมทั้งยังเชื่อมโยงกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ตลอดจนการประกอบพิธีเกี่ยวกับ งบ โตทำให้ทราบว่า กลุ่มญาติพี่น้องของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม มีทั้งกลุ่มญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ร่วมกัน กลุ่มญาติพี่น้องร่วมสายโลหิต และกลุ่มญาติพี่น้องประนีประนอม

บทบาททางด้านการศึกษา : ในทุกสังคมจำเป็นต้องมีการให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อให้รู้จักบรรทัดฐานของสังคม ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ งบ โตเป็นการให้การศึกษาแก่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นลักษณะของการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ งบ โต เป็นการให้การศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคม และเป็นการให้การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการอบรมคนในสังคมให้รู้จักระเบียบสังคม รวมทั้งเป็นการให้การศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม

บทบาททางด้านการลดความเครียดในสังคม : งบ โต ซึ่งรักษาความเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเกิดจากการกระทำของสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงมีส่วนช่วยลดความเครียดในสังคมหรือทำให้ระบบของสังคมกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อม รวมทั้งก่อให้เกิดชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเกิดความมั่นใจและกำลังใจ สามารถที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในเชิงธุรกิจและกล้าที่จะลงทุน เพราะมีความเชื่อว่า งบ โต สามารถลดบันดาลให้ประสบความสำเร็จ

บทบาททางด้านเศรษฐกิจ : ลักษณะเศรษฐกิจของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามขึ้นอยู่กับการค้าขายและการประกอบอาชีพส่วนตัว พิธีกรรมเกี่ยวกับ งบ โตของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจจะมีทั้งพิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับชีวิตประจำวัน และพิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ประกอบขึ้นในรอบปี ได้ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และมีการไหลเวียนของระบบเงินตรา

บทบาททางด้านการรักษาโรค : เมื่อชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมีอาการเจ็บป่วยและทำการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันไม่หายจะหันมาพึ่งความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ เพราะโดยส่วนใหญ่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมักจะประสบปัญหาจิตใจ เป็นผลมาจากภาวะเจ็บปวดที่เกิดจากภาวะทางจิตโดยตรง ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นอาจเป็นปัญหาชีวิตที่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การเขยิบตัวทางเศรษฐกิจที่ต้องทำให้เกิดความเครียดวิตกกังวล ความกลัวจึงได้ส่งผลร้ายให้เกิดต่อสุขภาพ

บทบาททางด้านการติดต่อสื่อสาร : การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับ งบ โต ตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจะใช้ภาษาเวียดนามในการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งการติดต่อสื่อสารนี้เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดเตรียมการประกอบ

พิธีกรรม จวบจนกระทั่งการประกอบพิธีกรรมได้เสร็จสิ้นลง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2561)

ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ได้อพยพย้ายถิ่นมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศไทยหลายครั้งตามช่วงเวลาแรงจูงใจ หรือสาเหตุที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ช่วงก่อนสมัยอยุธยาช่วงสมัยอยุธยา กลางศตวรรษที่ 17 เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกกดขี่ทางศาสนาเป็นชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์ โรมันคาทอลิกช่วงสมัยกรุงธนบุรี กลางศตวรรษที่ 18 ช่วงต้นและกลางสมัยรัตนโกสินทร์หรือปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยกลุ่มชาวเวียดนามที่เข้ามาก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองเรียกว่ากลุ่มญวนเก่า และเข้ามาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เรียกว่ากลุ่มญวนใหม่หรือญวนอพยพ เป็นช่วงความขัดแย้งรุนแรงระหว่างชาวเวียดนามกับชาวฝรั่งเศส ประกอบด้วยสามรุ่นด้วยกัน คือ รุ่นที่ 1 รุ่นบิดามารดา ซึ่งมีได้เกิดบนแผ่นดินไทยแต่ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาในประเทศไทย รุ่นที่ 2 หรือรุ่นลูก ซึ่งมีได้เกิดบนแผ่นดินไทยแต่ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาในประเทศไทย และรุ่นที่ 3 หรือรุ่นหลาน หมายถึง รุ่นหลานของบิดามารดานั่นเอง ในด้านกฎหมายชาวเวียดนามอพยพรุ่นที่ 1 เป็นรุ่นที่ได้รับ “สถานะผู้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” หรือ “สถานะคนต่างด้าว ส่วนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 เป็นกลุ่มที่จะได้สัญชาติไทยหากยื่นคำร้องขอ “ญวน” จึงเป็นชื่อเรียกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การคงอยู่ของชุมชนหรือหมู่บ้านหรือค่ายของชาวเวียดนาม ได้ปรากฏขึ้นเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยพึ่งพระบารมีร่วมกับชุมชนจากชาติอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่รอบนอกกรุงศรีอยุธยา (ัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548)

วิเคราะห์คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย

ศาสนาและความเชื่อของชาวเวียดนามมีลักษณะคล้ายกับชนชาติจีนคือ นับถือพุทธศาสนา นิกายมหายาน รวมถึงยังมีตำนานเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ โดยเชื่อว่า อำนาจทางธรรมชาติมีผลกระทบต่อชะตากรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทั่งเมื่อผสมผสานเข้ากับความเชื่อของชาวเวียดนามจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณ ไสยศาสตร์ และปรัชญาของศาสนา ซึ่งชาวเวียดนามเชื่อว่า วิญญาณมีอยู่ทุกหนทุกแห่งและมีอิทธิพลต่อทุก ๆ สิ่ง ดังนั้น ชาวเวียดนามจึงต้องมีการประกอบพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณ เพื่อวิญญาณจะได้คล้อยตามและได้รับการคุ้มครองและได้รับแต่สิ่งที่ดี

วิถีชีวิตชาวเวียดนามเมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดหนองคาย ได้นำเอาวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของตนเองเข้ามา โดยเฉพาะกับมิตติความเชื่อ กล่าวคือ ชาวเวียดนามนอกจากจะนับถือ

ศาสนาแล้วยังมีการนับถือผีควบคู่ไปด้วย โดยมีทั้งผีบ้านและเจ้าที่เป็นที่เคารพของทุกคน ซึ่งผีบ้านของชาวเวียดนามจะเป็นผีบรรพบุรุษในครอบครัวหรือสายสกุลของตน ดังนั้น ภายในบ้านของชาวเวียดนามจึงมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ ชาวเวียดนามจะให้ความสำคัญต่อการบูชาบรรพบุรุษมาก สอดคล้องกับทัศนะของ ฝ่าม ดึก เชื่อง (2553) ที่ได้กล่าวว่า เวียดนามเป็นแหล่งรวมของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายตระกูล เช่น ออสโตรเอเชียติก ออสโตรนีเซียน ไต-ไท (ไทกะได) ทิเบต-พม่า เป็นต้น แต่สามารถแบ่งวัฒนธรรมเวียดนามแยกออกจากวัฒนธรรมอื่นอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการบูรณาการวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเข้ากับวัฒนธรรมอื่นอย่างกลมกลืน เพราะวัฒนธรรมของเวียดนามมีความหลากหลาย กล่าวคือ หลากสีสัน หลากกลิ่น หลากรส จึงเป็นมูลเหตุหนึ่งที่จะช่วยหลอมรวมกับวัฒนธรรมอื่นได้อย่างง่ายดาย

คนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคาย ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ได้ซึมซับวัฒนธรรมประเพณีของไทย ซึ่งยึดเป็นแนวปฏิบัติที่มีความสำคัญในด้านวิถีชีวิตและการดำรงชีวิต โดยได้ปฏิบัติควบคู่ไปกับขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวเวียดนามซึ่งบรรพบุรุษได้นำเข้ามาด้วย

คติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคาย มีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากน้อยแค่ไหน ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้เป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมดั้งเดิมใกล้เคียงกัน : คนไทยเชื้อสายเวียดนามมีความเชื่อว่า อำนาจทางธรรมชาติมีผลกระทบต่อชะตากรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทั่งเมื่อผสมผสานเข้ากับความเชื่อของชาวเวียดนามจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณ ไสยศาสตร์ และปรัชญาของศาสนา นับว่าเป็นเรื่องปกติหากวัฒนธรรมเวียดนามและไทยนั้นจะมีความคล้ายคลึงกันอยู่ในระดับหนึ่ง เนื่องจากไทยกับเวียดนามนั้นเป็นประเทศพันธมิตรซึ่งกันและกันมาช้านาน วัฒนธรรมที่ไทยและเวียดนามเองมีคล้ายกันอย่างหนึ่งคือ การนับถือบรรพบุรุษที่ทั้งล่วงลับไปแล้วและยังมีชีวิตอยู่ โดยจะมีการตั้งวันสำคัญขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับที่ดีหรือผู้อาวุโสที่ยังอยู่ก็ดี ในเวียดนามจะเรียกวันนี้ว่า วันเต็ด หรือวันตรุษเวียดนาม แต่ในประเทศไทยคือ วันสงกรานต์หรือคือวันตรุษไทยนั่นเอง

2. พิธีกรรมดั้งเดิมใกล้เคียงกัน : ชาวไทยเชื้อสายชาวเวียดนามมีความเชื่อและพิธีกรรมในด้านประเพณีในด้านพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต แม้ว่าประเทศเวียดนามจะถูกปกครองโดยจีนและรับเอาวัฒนธรรมประเพณีจีนมาก่อนข้างมาก แต่เมื่อมีประชาชนเวียดนามเข้ามาอาศัยในประเทศไทยและลงหลักปักฐานเป็นเวลานาน จึงเกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมด้วยตามกาลเวลา พิธีกรรมที่เห็นได้ชัดที่ไทยและเวียดนามมีเหมือนกัน แม้ว่าการทำพิธีกรรมจะต่างกันแต่การสื่อความหมายไปในทางเดียวกันคือ รำลึกและเคารพบูชาบรรพบุรุษ เป็นต้น หรือพิธีกรรมการแต่งงานที่หลังงานหมั้นก็ถึงงานแต่ง ซึ่งโดยรวมแล้วประเพณีการแต่งงานของชาวเวียดนามดูเหมือนจะมีขั้นตอนไม่

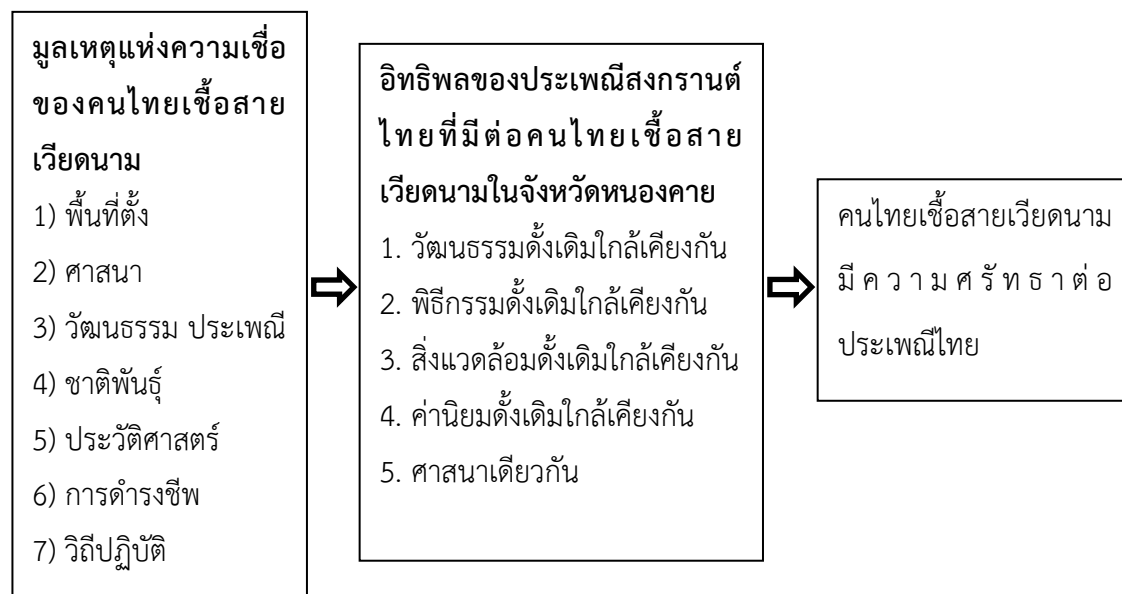
มากเท่ากับประเพณีการแต่งงานของคนไทย ที่มีทั้งพิธีการกันประตูเงินประตูทอง นับสินสอด เชิญขันหมาก ใ้ผู้ใหญ่ พิธีสวดพระพุทธมนต์ พิธีหลั่งน้ำพระพุทธมนต์และปราสาทพร ตลอดจนการจัดงานเลี้ยงแต่งงาน เป็นต้น ส่วนสำหรับพิธีแต่งงานของชาวเวียดนามนั้น ก่อนขบวนกรของฝ่ายชายมารับเจ้าสาวก็จะมีผู้ใหญ่ถือขันหมากเล็ก ๆ ที่มีหมากพลูร้อยขึ้นซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการใช้ชีวิตเนื่อกูมานานแสนนาน เพื่อขอรับเจ้าสาวก่อน 15 นาที ส่วนในขบวนเจ้าบ่าวนั้น จะนำหน้าด้วยผู้อาวุโสในครอบครัว ก่อนรับเจ้าสาวไปจะต้องทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษแล้วถือขันหมากร้อยขึ้นเชิญญาติมิตรทั้งสองฝ่ายสำหรับฤกษ์ยามของขบวนรับส่งเจ้าสาว ก็ต้องเป็นไปในกรอบเวลาที่กำหนด และเมื่อถึงเรือนหอของฝ่ายเจ้าบ่าวก็มีพิธีการเช่นไหว้บรรพบุรุษด้วยเช่นกัน

3. สิ่งแวดล้อมดั้งเดิมใกล้เคียงกัน : คนไทยเชื้อสายเวียดนามมีบทบาทในด้านสังคมของจังหวัดหนองคายเป็นอย่างมาก โดยการร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง เนื่องจากไทยและเวียดนามจากในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้นเปรียบเสมือนเมืองพี่เมืองน้องที่ทำการค้ากันมาช้านาน โดยในจังหวัดหนองคายนั้นมีสมาคมการค้าระหว่างไทย เวียดนาม อยู่ด้วย นอกจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ แล้ว การเอาภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาพัฒนาชุมชนก็เป็นอีกเอกลักษณ์หนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่ไทยและเวียดนามมีเหมือนกัน เช่น งานจักสาน งานทอต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่มห่มหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

4. ค่านิยมดั้งเดิมใกล้เคียงกัน : คนไทยเชื้อสายเวียดนามได้นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งทางด้านวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต อาหาร มิติด้านความเชื่อเข้ามาในจังหวัดหนองคายและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองอีกด้วย เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีชาวเวียดนามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นเวลานาน จนถือได้ว่าเป็นเมืองเวียดนามขนาดเล็กเลยก็ว่าได้ และชาวหนองคายได้รับอิทธิพลในด้านต่าง ๆ จากชาวเวียดนามมาค่อนข้างมาก เช่น อิทธิพลทางด้านการค้าและเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากนายทุนรายใหญ่หรือนายทุนดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนามแทบทั้งหมด ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าค่านิยมของชาวเวียดนามที่มีผลต่อประเพณีของไทยนั้น อาจจะมาจากการที่ชาวเวียดนามมักจะมีกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว เช่น ทำอาหาร ดูแลญาติผู้ใหญ่ การออกข้างนอกเป็นหมู่คณะ หรือการรวมญาติ จะเห็นได้จากแทบทุกเทศกาลในจังหวัดหนองคาย มักจะเป็นหารรวมญาติของชาวเวียดนามอยู่เสมอ

5. นับถือศาสนาเดียวกัน : คนไทยเชื้อสายเวียดนามนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน แม้จะต่างนิกาย แต่ก็นับถือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน โดยเชื่อว่า อำนาจทางธรรมชาติดีผลกระทบต่อชะตากรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทั่งเมื่อผสมผสานเข้ากับความเชื่อของชาวเวียดนามจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณ ไสยศาสตร์ และปรัชญาทางศาสนา ซึ่งคนไทยเชื้อสาย

เวียดนามเชื่อว่า วิญญาณมีอยู่ทุกหนทุกแห่งและมีอิทธิพลต่อทุก ๆ สิ่ง เช่น การสร้างน้ำอัฐิบรรพบุรุษ และการสร้างพระพุทธรูปประจำบ้านเนื่องในวันสงกรานต์ เป็นต้น

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย

(ที่มา: ผู้เขียน, 2562)

สรุป

จากการวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดหนองคายต่อประเพณีไทย จะเห็นได้ว่า ชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดหนองคาย ได้นำเอาวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของตนเองเข้ามา ทั้งด้านวิถีชีวิต ด้านอาหาร ด้านมิติความเชื่อ กล่าวคือชาวเวียดนามนอกจากจะนับถือศาสนาแล้วยังมีการนับถือผีควบคู่ไปด้วย โดยมีทั้งผีบ้านและเจ้าที่เป็นที่เคารพของทุกคน ซึ่งผีบ้านของชาวเวียดนามจะเป็นผีบรรพบุรุษในครอบครัวหรือสายสกุลของตน ดังนั้น ภายในบ้านของชาวเวียดนามจึงมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ ชาวเวียดนามจะให้ความสำคัญต่อการบูชาบรรพบุรุษมาก แต่ต่อมาได้ซึมซับเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวจังหวัดหนองคายและได้รับการปลูกฝังในด้านวัฒนธรรมไทย ประเพณีมากยิ่งขึ้นจึงทำให้คนไทยเชื้อสายเวียดนามได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของไทย ขณะเดียวกันก็ยังมี การประเพณีปฏิบัติตามความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชาวเวียดนามควบคู่กันไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เชียรช่วง กัลยาณมิตรและคณะ. (2558). รายงานผลการศึกษาเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการประชุมสัมมนากำหนดกรอบการทำงานในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2558 : ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin. (2548). *เหวียด เกี้ยว : ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุสดี (ลิ้มพะสุต) จันทวิมล. (2541). *เวียดนามในเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฟาม ดึก เชื่อง. (2553). วัฒนธรรมเวียดนาม : วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 6(3), 32-46.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2562). *จังหวัดหนองคาย*. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2562 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดหนองคาย>.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2558). *ไสวัฒนธรรมอีสาน*. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. (2562). *บรรยายสรุปหนองคาย เมืองน่าอยู่ เปิดประตูสู่อาเซียน*. หนองคาย : กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร.

สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมกรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2553). *ประเพณีสงกรานต์*.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรมมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2561). *กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชามานุษยวิทยา
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ.

Joanne Schrock. (1970). *Minority Groups in Thailand*. Washington D.C. : Headquarters
Department of the Army.

ธรรมาภิบาล: ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย*

GOOD GOVERNANCE: CORRUPTION PROBLEMS IN THAI BUREAUCRACY

ธนเดช วงศ์หาราช

Thanadech Wongharat

นักวิชาการอิสระ

Independent Researcher, Thailand.

E-mail: Thanadech1390@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการแก้ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย โดยได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นคุณธรรมเพียง 6 ข้อ แต่ให้อรรถประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างมหาศาล และหากองค์กรใดปรารถนาจะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก็ควรบริหารองค์กรนั้นด้วยธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง โดยอาจจะเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน องค์กร ประชาคม และสังคม เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดีให้คงอยู่ตลอดไป เมื่อมองในบริบทระบบราชการไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ จะพบว่ามีปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาคอร์รัปชันเป็นกำแพงขวางกั้นการพัฒนาของประเทศ การจะบรรเทาปัญหานี้ได้นั้น จะใช้วิธีรุนแรงแข็งกร้าวเพียงอย่างเดียวยังไม่ได้ ควรใช้วิธีการแยกคายละมุนละม่อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้มีอยู่ในคุณธรรมที่ชื่อ “ธรรมาภิบาล” เรียบร้อยแล้ว แม้สังคมไทยจะเริ่มมีการควบคุมตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการมาระยะหนึ่งแล้ว แต่การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานนั้น ๆ ได้อย่างเสรี ก็เป็นความกล้าหาญอย่างหนึ่งที่จะนำพาสังคมไทยได้ซึมซับหลักธรรมาภิบาลอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อกลุ่มคน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยกันตรวจสอบการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบ หลักการมีส่วนร่วมก็จะได้รับการสถาปนาขึ้นมาเป็นผู้ทำลายความชั่วร้ายในวงราชการให้หมดสิ้นไป อันจะนำไปสู่การทำงานที่สุจริตมากขึ้นในวงการราชการไทย

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การทุจริตคอร์รัปชัน, ระบบราชการไทย

*Received: 6 October 2020 ; Revised: 22 November 2020.; Accepted: 15 December 2020

Abstract

This article aims to analyze the use of good governance in solving corruption in the Thai bureaucratic system by presenting solutions to the problem of corruption with applying the principles of good governance; consist of only 6 virtues but provides enormous utility to all parties. Once any organization wishes to develop continuously, should manage that organization with good governance seriously. That may start at the family level, schools, organizations, communities and society in order to create a good organization management system to remain forever. In context of Thai bureaucracy, this globalization period will find that there are many problems, especially the problem of corruption as a barrier to the development of the country. To alleviate this problem, can't only be used in the harsh and non-violent ways, but also should use the method of tenderness gently as well. All of which is already in the virtue named "Good Governance". Although Thai society has started to control and detect corruption in the bureaucratic system for a while, in the same way, the opportunity for the public to access the information of that agency freely is one of the courage that will lead Thai society to absorb this principles more quickly. Moreover, when people in groups, both public and private organizations help each other examine the work of the government systematically. Principles of participation will be established to destroy all the evil in the government which will lead to more honest work in Thai government.

Keywords: Good Governance, Corruption Problems, Thai Bureaucracy

บทนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนและเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยอย่างรุนแรง เพราะทำให้เกิดการเร่งรัดจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ ฯลฯ ในระยะสั้น เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไร้ขีดจำกัดของตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นทุกองค์กร หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักการเมือง ท้องถิ่น ข้าราชการไทยทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มคนที่ทำการทุจริตคอร์รัปชันเหล่านี้ ล้วนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการและงบประมาณ ที่เอื้อให้เกิด

ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง ทำให้เกิดการกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม เกิดปัญหาความยากจน ปัญหาทางสังคม และวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ค่านิยมที่เห็นแก่เงิน เห็นแก่การบริโภค และเห็นแก่ตัว เป็นต้น

ดังนั้น การทุจริตคอร์รัปชันภายในระบบราชการไทย มีการรับรู้กันน้อยมากในทางสาธารณะชน แต่แท้จริงแล้วปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทย ส่งผลกระทบในด้านลึกลับต่อสังคมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ส่งผลต่อการทำลายคุณภาพของประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความถดถอยของคุณภาพสังคมไทยในอนาคต ที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเด็ดขาดและจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการทุจริตในระบบราชการไทย ปัญหาการคอร์รัปชันนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนอย่างมากทีเดียว

คำว่า “คอร์รัปชัน” (Corruption) นั้น นิยามตีความได้อย่างกว้างขวางมาก เช่น การทุจริต การฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น (กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ ทินพันธุ์ นาคะตะ และฤาเดช เกิดวิชัย, 2557) โดยแต่ละความหมายล้วนให้ความหมายในแง่ลบทั้งสิ้น ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันนี้ อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ความยากจนของข้าราชการชั้นผู้น้อย การขัดกันของผลประโยชน์ (Conflicts of Interest) การทุจริตโดยนโยบาย (Corruption by Public Policy) เป็นต้น การที่จะแก้ปัญหาคอร์รัปชันได้ ต้องให้ทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ไข โดยใช้หลักการหลาย ๆ อย่าง แตกต่างกันไป เช่น หลักนิติรัฐ คือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย และยังเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย “หลักการตรวจสอบอำนาจรัฐ” คือการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือการตรวจสอบโดยประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น (สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง, 2559)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลว่า จะสามารถช่วยป้องกันปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทยได้มากน้อยแค่ไหน โดยจะวิเคราะห์ใน 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล คือ การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจริยธรรมพร้อมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับสังคม ได้แก่ การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนปรากฏและมีอยู่ในสังคมไทยอยู่แล้ว ตั้งแต่ระดับของครอบครัว สถานศึกษา องค์กร ประชาคม และสังคมภาพรวม ซึ่งขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายว่าจะดำเนินการอย่างจริงจังแค่ไหนอย่างไร เพื่อสร้างระบบระเบียบในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในทุกภาคส่วนของสังคมไทย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทุจริตในระบบราชการไทย

คำว่า การทุจริตคอร์รัปชัน มีความหมายเดียวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรืออาจเรียกอย่างง่ายว่า คอร์รัปชัน หมายถึง ความผิดที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรม และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ซึ่งกล่าวโดยสรุปคือ เป็นการกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควมมิชอบได้ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น

1. การเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต
2. ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ
3. การบอกว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน

สาเหตุของคอร์รัปชัน

1. คนในสังคมส่วนใหญ่ นับถือความร่ำรวย ย่อมเป็นแรงจูงใจในการแสวงหาเงินทองของมีค่า
2. ค่านิยมแบบนิยมพวกพ้องและเครือญาติ ความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์
3. ระบบอุปถัมภ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับลูกน้อง สร้างลูกน้องไว้ช่วยเหลือตนในเรื่องต่าง ๆ
4. ระบบการควบคุมและตรวจสอบที่ขาดประสิทธิภาพ
5. สภาพทางการเมืองที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้น เพื่อช่วงชิงตำแหน่งทางการเมืองและผลประโยชน์ (ACT องค์การต่อต้านคอร์รัปชันประเทศไทย, 2562)

รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชัน

1. การยักยอก (Embezzlement) ได้แก่ การแอบเอางบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน
2. การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องเงินจากธุรกิจเอกชน (Extortion) หรือการที่ธุรกิจเอกชนให้สินบน (Bribery) หรือผลประโยชน์ใต้โต๊ะ (Kickback) แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ให้ตัดสินใจทำหรือไม่ทำอะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้ให้สินบนได้รับผลประโยชน์เหนือคู่แข่งรายอื่น
3. การเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน (Nepotism)
4. การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน (Cronyism)
5. การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Insider Trading) ซึ่งน่าจะหมายถึง การใช้ข้อมูลภายในเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศด้วย เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงรู้ล่วงหน้าว่า รัฐบาลจะตัดสินใจประกาศลดค่าเงิน และมีการบอกข้อมูลนี้ให้นักธุรกิจและนักลงทุนสั่งซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อทำกำไรภายหลังจากที่มีการประกาศข่าวต่อสาธารณะ

6. การฟอกเงิน (Money Laundering) ได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการทุจริตฉ้อฉล หรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือศีลธรรม เช่น การพนัน การขายของเถื่อน กิจการโสเภณี การเป็น นายหน้าค้าแรงงาน ฯลฯ นำเงินไปเข้าธนาคาร สถาบันการเงิน หรือธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เพื่อลบล้างร่องรอย แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องของเงิน มีทั้งการโยกย้ายไปต่างประเทศและภายในประเทศ

7. การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทตนเองและพรรคพวก ซึ่งอาจ เรียกว่า เป็นผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

8. การเอื้อประโยชน์ (Trading Influence) ได้แก่ การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่ เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม เช่น ให้ตำแหน่งในบริษัท เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นปลดเกษียณหรือพ้นจาก ตำแหน่ง ก็ให้ตำแหน่งงานแก่ญาติ หรือให้ผลประโยชน์ทางอ้อมอื่น ๆ แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อแลกกับการที่ เจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจ (วิทยากร เชียงกุล, 2549)

การทุจริตคอร์รัปชันในหลายกรณี ผู้ทุจริตคอร์รัปชันอาจจะใช้วิธีการโกงหลายรูปแบบไป พร้อม ๆ กันอย่างสลับซับซ้อนได้ การจำแนกการทุจริตคอร์รัปชันออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น เพียง เพื่อช่วยอธิบายให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนขึ้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นแบบแยกจากกัน โดยสิ้นเชิง ดังที่ได้อธิบายให้เข้าใจถึงความเลวร้ายในการปกครองบ้านเมืองมาแล้วว่า ประกอบไปด้วย การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาพรรคพวกเข้าสวมงานตำแหน่งต่าง ๆ การเล่นพรรคสร้างกลุ่มอิทธิพลและการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยความสัมพันธ์แอบแฝง ดังนี้

1. การเอาพรรคพวกเข้าสวมตำแหน่งการงาน (Nepotism) คนไทยเรียกว่า เด็กฝาก ได้แก่ ผู้มี อำนาจและอิทธิพลใช้อำนาจหน้าที่และอิทธิพลนำคนที่ด้อยความสามารถเข้าไปรับตำแหน่งเพื่อ ประโยชน์ส่วนบุคคล แทนที่จะพิจารณาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งตามความสามารถและความเหมาะสม การซื้อตำแหน่งเป็นสภาพเลวร้ายที่สุดของรูปแบบนี้ ที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือเข้าสู่ตำแหน่ง เมื่อบุคคล ผู้รับผิดชอบหน้าที่การงานด้อยความสามารถ การงานนั้น ๆ ก็ถดถอย เจริญก้าวหน้าไม่ได้ ยิ่งประกอบ กับการฉ้อราษฎร์บังหลวง ประสิทธิภาพของงานก็ถดถอยเสียหาย

2. การเล่นพรรคสร้างกลุ่มอิทธิพล ใช้อำนาจโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เมื่อมีการเล่นพรรคเอา บุคคลเข้าสวมตำแหน่งต่าง ๆ และทำการทุจริต มีการรวมตัวเป็นกลุ่มใช้อิทธิพลในกิจการต่าง ๆ (Cronyism) กดขี่ข่มเหงผู้มีกำลังน้อย ทำให้การรักษากฎหมายอ่อนแอ เพราะผู้รักษากฎหมายเองเข้าไป อยู่ในกลุ่มอิทธิพล แม้แต่การออกกฎหมายก็อาจมีอิทธิพลเข้าไปกำกับรายละเอียดของกฎหมาย เพื่อไม่ให้ตนเสียประโยชน์ สภาพของกลุ่มอิทธิพลมีทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ในบางกรณีก็ใช้อำนาจ มีดกระทำการอุกอาจข่มขู่ผู้อื่นด้วย

3. การเลือกปฏิบัติ (Favoritism) เป็นการช่วยเหลือพรรคพวกให้ได้รับประโยชน์หรือไม่ถูกลงโทษ เป็นรูปแบบต่อเนื่องมาจาก nepotism และ cronyism ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่แทนที่จะกระทำตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา กับบุคคลและประชาชนโดยเสมอหน้ากัน แต่กลับเลือกกระทำการให้เกิดประโยชน์แก่พรรคพวกตน โดยอาจเลือกใช้กฎหมายเฉพาะการลงโทษผู้ที่ไม่ใช่พรรคพวกของตน หากพรรคพวกของตนกระทำผิดกฎหมาย ก็หาทางกลบเกลื่อนหรือปิดบัง การหวังผลประโยชน์เช่นนี้อาจเป็นการได้รับประโยชน์โดยตรงในขณะนั้นเลย หรือเป็นผลประโยชน์โดยอ้อมในระยะเวลาต่อไปก็ได้ ในทำนองเดียวกัน เมื่อผู้บริหารประเทศใช้นานาวิธีในการดึงงบประมาณไปยังท้องถิ่นตน เพื่อหวังให้เป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งของตน ก็เรียกได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติ อันเป็นพฤติกรรมที่ทุจริตต่อหน้าที่ในการบริหารงาน ครั้นพฤติกรรมเหล่านี้ประกอบกัน ก็กลายเป็นการปกครองที่เลวร้าย ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถาบัน และระดับบริษัท นับเป็นโรคร้ายที่กัดกร่อนสังคมและเศรษฐกิจให้อ่อนแอลงจนยากที่จะเยียวยา (จรัส สุวรรณมาลา, 2546)

การคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงในสังคมไทย

คอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นผลกระทบที่ส่งผลร้ายแรงต่อสังคมมากที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นทั่วไปในหมู่นักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการ ส่งผลให้อำนาจของนักการเมืองมีมาก โดยเฉพาะการมีส่วนในการปลดหรือย้ายข้าราชการระดับสูง จึงมีการใช้อำนาจบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ข้าราชการหาผลประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินโครงการต่าง ๆ ในระยะหลังมีการกำหนดเปอร์เซ็นต์ที่ต้องได้รับด้วย หากข้าราชการขึ้นรองลงมาไม่ร่วมมือก็อยู่ไม่ได้ ผู้ที่ร่วมมือก็ถือโอกาสหาผลประโยชน์ไปด้วย กระทั่งลงไปถึงระดับล่างลงไปอีก จนเสื่อมถอยไปทั้งระบบการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน ซึ่งก็คือเงินของประชาชน จึงไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย โครงการที่ดีแต่ไม่ได้จ่ายเงินได้ไต่ะ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ส่วนโครงการที่ได้รับอนุมัติและเกิดขึ้น ก็มีไม่น้อยที่ไม่เหมาะสมหรือไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้ผลสัมฤทธิ์ตามต้องการ ในระดับท้องถิ่นก็ได้มีการหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอำนาจไม่ได้เป็นของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผลประโยชน์อาจเกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเงินของท้องถิ่น รวมไปถึงการเก็บภาษีเถื่อนที่ชาวบ้านหรือประชาชนไม่มีทางเลือก นอกจากต้องจ่ายให้ในรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดสาธารณูปโภค ก็มีการฉ้อราษฎร์โดยการตั้งราคาค่าบริการสูงเกินควร และบังคับให้ประชาชนต้องจ่ายค่าบริการจนกลายเป็นผลกำไรที่สูง แต่แทนที่จะไปพัฒนาการบริการ กลับนำไปตอบแทนให้กับผู้บริหารและพวกพ้อง นอกจากนี้ ในกิจการภาคเอกชนที่มีการฉ้อฉลผลประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคพวก ย่อมมีผลให้บริษัทหรือกิจการอ่อนแอลง

อาจถึงขาดทุนหรือล้มละลายในที่สุด ฉะนั้น การปกครองที่เลวร้ายจึงไม่ใช่มีเฉพาะการปกครองระดับชาติ หรือเกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือผู้มีอำนาจเท่านั้น ยังเกิดขึ้นในการปกครองของกิจการหรือบริษัทด้วย (จรัส สุวรรณมาลา, 2546) ดังนั้น การคอร์รัปชันของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ก่อความเสียหายต่อประเทศชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างน้อย 4 ข้อ ดังนี้

1. ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมายและผิดจริยธรรม เป็นเพราะการเมืองไม่ได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตย ที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างแท้จริง

2. เกิดการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศ ที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น มีงบเพื่อพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุขน้อยลง การก่อสร้างถนนหรือถาวรวัตถุต่าง ๆ มีคุณภาพต่ำ เป็นต้น

3. ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เกิดความด้อยพัฒนาล้าหลังขององค์กร ทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน

4. ทำให้เยาวชนและประชาชนมีค่านิยมแบบยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์ เช่น การโกงข้อสอบ การใช้สิทธิ เล่นพวก โกงเล็กโกงน้อยต่าง ๆ เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำกัน ทำให้ประชาชนขาดจริยธรรม ศีลธรรม คิดแต่ในเชิงแก่งแย่ง เอาเปรียบกันอย่างไม่เคารพกติกา ไม่มีวินัย ไม่มีจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกัน กลายเป็นคนเห็นแก่ได้ที่อ่อนแอไร้ความภาคภูมิใจ ไร้ศักดิ์ศรี ส่งผลให้การร่วมมือกับประเทศอื่นเป็นไปได้ยาก (วิทยากร เชียงกูล, 2549)

เป้าหมายการปฏิบัติราชการให้บรรลุตามหลักธรรมาภิบาล

เมื่อรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐ ในทุกกระทรวง ทบวง กรม ทั้งราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่อยู่ใต้อำนาจของฝ่ายบริหาร แต่ไม่รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดเป้าหมาย ดังนี้ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2549)

1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ได้แก่ การบริหารราชการที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางบวกต่อการพัฒนาวิถีชีวิตประชาชน และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ได้แก่ การบริหารราชการแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) การจัดทำข้อตกลงว่าด้วยผลงาน (Performance Agreement) ทุกระดับ

3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ได้แก่ การบริหารราชการที่ต้องเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลลัพธ์ (Outcome) โดยมีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ความคุ้มค่าของแผนงานโครงการ

4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การกระจายอำนาจการตัดสินใจ เพื่อให้การปฏิบัติราชการเสร็จสิ้น ณ จุดบริการใกล้ตัวประชาชน การปฏิบัติราชการในรูป one-stop service

5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ ได้แก่ การทบทวนและปรับปรุง กระบวนการทำงานใหม่อยู่เสมอ การทบทวนความจำเป็นและการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและ โครงการทุกระยะ การปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมทันต่อเหตุการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป และการยุบเลิก ส่วนราชการที่ไม่จำเป็น

6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้แก่ การปฏิบัติราชการที่เน้นความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการเป็นหลัก โดยมีการสำรวจความพึงพอใจและนำผลการสำรวจมาปรับปรุงการปฏิบัติราชการ

7. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การตรวจสอบ และวัดผลการ ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดระบบควบคุมตนเอง

กล่าวโดยสรุป ความพยายามสร้างธรรมาภิบาลในภาคราชการของไทย คือการกำหนดให้ส่วน ราชการต่าง ๆ ต้องปรับปรุงวิธีการบริหารราชการ และการให้บริการสาธารณะเป็นไปตามหลักการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบ รูปแบบ กระบวนการ บริหารงานและการให้บริการสาธารณะให้มีมาตรฐานเท่าเทียมสากลและมีคุณภาพสูงขึ้น (อรพินท์ สพ โชคชัย, 2547)

วิเคราะห์ธรรมาภิบาล: ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย

เมื่อก้าวถึงการคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง คำว่า การทุจริตคอร์รัปชัน มีความหมาย เดียวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรืออาจเรียกง่าย ๆ ว่า คอร์รัปชัน หมายถึง ความผิดที่ระบุไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรม และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการกระทำเพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ที่มีควรมิชอบได้ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น การเปิดบังทรัพย์ของทาง ราชการเป็นของตน หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริตใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ การบอกว่าจะให้

ทรัพยากรหรือประโยชน์แก่เจ้าพนักงาน การคอร์รัปชันถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความไม่ความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งวัดโดยความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนในสังคม ปัจจุบันการคอร์รัปชันดูเหมือนจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันได้นั้น ธรรมชาติเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาการทุจริตในระบบราชการ

การส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติให้เป็นที่ยอมรับในทุกภาคส่วนของสังคม เป็นกฎเกณฑ์กติกาของสังคมในการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประเวศ วะสี ให้ทัศนะว่า แนวทางในการแก้ปัญหาคอร์รัปชันด้วยการปฏิรูปสังคม เป็นการสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ให้กับสังคม จิตสำนึกจะทำให้การพัฒนากระบวนการได้ผลดีขึ้น และการพัฒนานั้นต้องมุ่งสร้างคุณค่าและจิตสำนึกแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่ เพราะการเคลื่อนไหวที่รวดเร็วของกระแสโลกอาจสร้างวิกฤติได้ง่าย เพราะเบื้องลึกที่สุดของแต่ละคนนั้น มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะยังให้เกิดดุลยภาพของสรรพสิ่ง สิ่งสำคัญที่สังคมกำลังมองหา ได้แก่ เรื่องจริยธรรมของคนในสังคม จริยธรรม หมายถึง ความดีงาม (virtue) ส่วนจรรยาบรรณ หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความดี ที่จำเป็นต้องมีการกำหนดอย่างเป็นทางการ เพื่อสมาชิกทุกคนจะได้ถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ เพราะสมาชิกแต่ละคนมิได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเหมือนกัน ย่อมมีความแตกต่างกันทางค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรม การหมั่นศึกษาอบรมทางจริยธรรม ย่อมส่งผลให้คนในสังคมมีความรู้สึกด้านสิ่งที่สมควรทำ หรือไม่สมควรทำ รู้ผิดชอบชั่วดี ลดละความเห็นแก่ตัว และยกระดับความเป็นคนดีของสังคมในแวดวงวิชาชีพ การที่จะให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าได้รับรู้จริยธรรมร่วมกัน เพื่อเกียรตินศศักดิ์ศรีแห่งตนและแห่งวิชาชีพ อันจะช่วยป้องกันการเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประพฤติมิชอบของสมาชิก และเพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม จึงได้มีการบัญญัติหรือออกข้อบังคับของวิชาชีพ เรียกว่า “จรรยาบรรณ” (professional ethics หรือ ethical codes) ซึ่งเป็นการข้อกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติ เช่น จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล จรรยาบรรณตำรวจทหาร เป็นต้น (ประเวศ วะสี, 2546)

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ใหม่ในวงการวิชาการที่ใช้กันมาหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผู้ให้คำนิยามความหมายของ Good Governance ไว้หลายประการ เช่น วิธีการปกครองที่ดี การบริหารจัดการที่ดี ธรรมรัฐและธรรมราชาธิปไตย ธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล เป็นต้น ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์นี้ขึ้นใหม่ให้เรียกว่า “วิธีการปกครองที่ดี” จะเห็นได้จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่ประกาศใช้ในเรื่องนี้ ใช้คำว่า “วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” แต่คำว่า

“ธรรมาภิบาล” แพร่หลายในวงวิชาการมากกว่า ซึ่งองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้ เกิดขึ้นทุกภาคของสังคม สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทยได้มากน้อยเพียงใด ดังจะได้วิเคราะห์องค์ประกอบธรรมาภิบาลทั้ง 6 ข้อต่อไปนี้

1. หลักคุณธรรม ระบบราชการไทยจะต้องอาศัยระบบคุณธรรมเป็นปัจจัยหลัก ในการสร้างความชอบธรรมขึ้นในสังคมไทย เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่รับใช้ประชาชน จึงจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรมในการปกครองตนและผู้อื่น สังคมจะต้องสร้างความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ทั้งของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สามารถแยกแยะผิด-ถูก หรือ ดี-ชั่ว ได้มากขึ้น การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามนั้น ต้องร่วมกันรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนกลายเป็นนิสัยประจำชาติ

2. หลักนิติธรรม ระบบราชการไทยต้องตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรือตามอำนาจของตัวบุคคล ต้องสร้างความเข้าใจในแนวคิดและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ให้เกิดขึ้นในหมู่ของผู้มีอำนาจ เช่น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้นำในทุกระดับ เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนในการใช้อำนาจ ซึ่งหากการใช้ อำนาจเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ก็จะนำความเที่ยงธรรมมาสู่ส่วนรวมด้วย

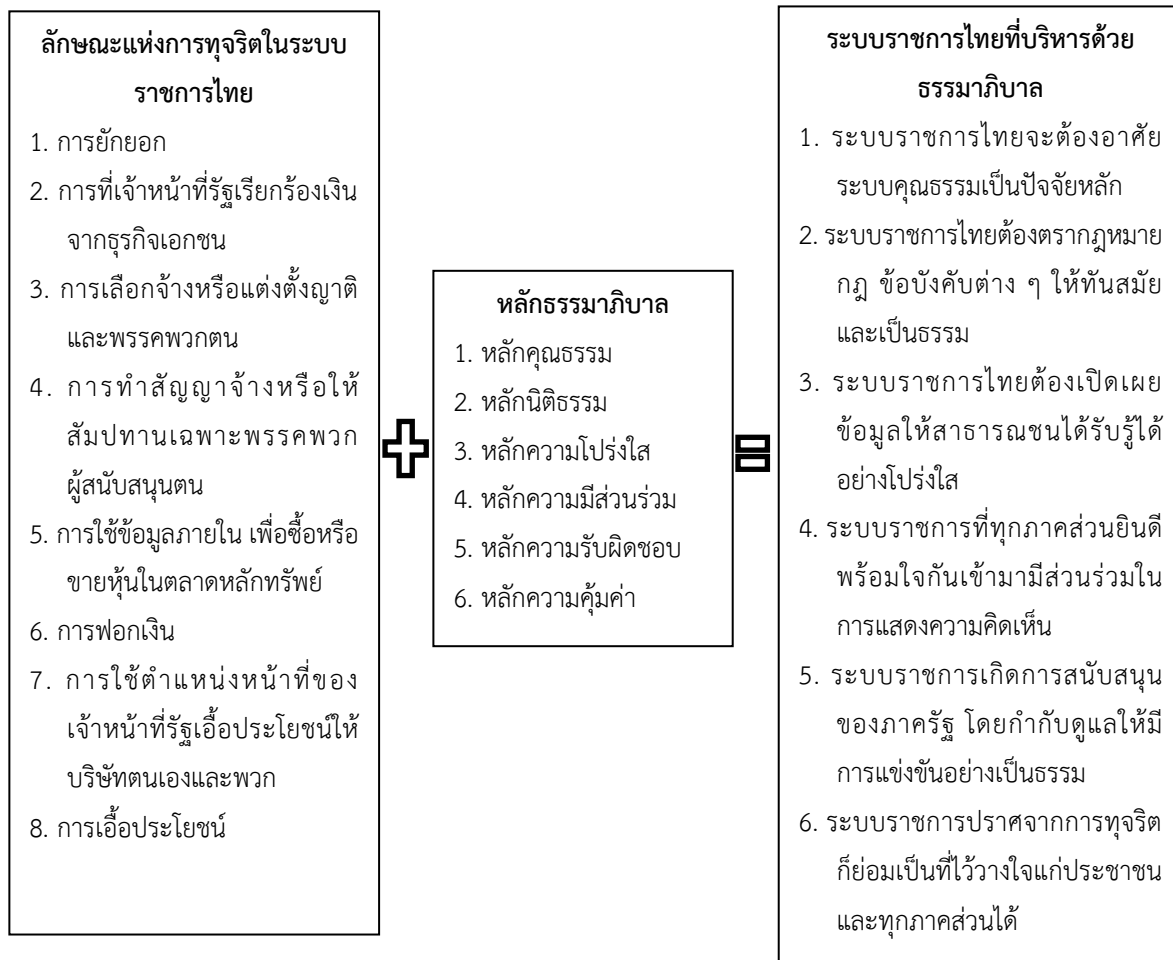
3. หลักความโปร่งใส ระบบราชการไทยต้องเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับรู้ได้อย่างโปร่งใส การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกกฎหมายถือเป็นความสำคัญ เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับคดีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ มีผลกระทบต่อประชาชนและประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งหากให้โอกาสภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการผลักดันกฎหมาย ดังเช่นการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 ที่ผ่านมา ที่ให้โอกาสภาคประชาชนในการพิจารณาพิจารณาแล้ว ก็จะทำให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกองค์กร ทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ถือเป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ เป็นการแสดงออกถึงความโปร่งใสในการทำงานที่แท้จริง

4. หลักความมีส่วนร่วม ระบบราชการที่ทุกภาคส่วนยินดีพร้อมใจกันเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ระบบราชการเกิดการสนับสนุนของภาครัฐ โดยกำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองคนทำงานในสายงานราชการ และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมการสรรหาบุคลากรเข้าทำงานในระบบราชการไทย เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ผลประโยชน์ส่วนรวม หากราชการไทยตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน ก็จะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความเป็นมืออาชีพที่เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ

6. หลักความคุ้มค่า เมื่อระบบราชการปราศจากการทุจริต ก็ย่อมเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชน และทุกภาคส่วนได้ หากระบบราชการไทยนำหลักการแห่งธรรมาภิบาลมาใช้อย่างแท้จริง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ก็เป็นไปได้เช่นกัน ฉะนั้น สังคมควรรณรงค์ให้คนไทยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

แผนภาพที่ 1

แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล : ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทย

สรุป

ความพยายามสร้างธรรมาภิบาลในภาคราชการของไทยคือ การกำหนดให้หน่วยงานราชการส่วนต่าง ๆ ต้องปรับปรุงวิธีการบริหารราชการ และการให้บริการสาธารณะเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบ รูปแบบ กระบวนการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะให้มีมาตรฐานเท่าเทียมสากลและมีคุณภาพสูงขึ้น เพราะธรรมาภิบาลเป็นการเปิดให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม กระบวนการของการคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเกิดจากโครงสร้างส่วนบนของระบบการบริหาร ซึ่งมีอำนาจอิทธิพลในการสั่งการจากสายการบังคับ

ปัญหาที่เหนือกว่า มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และองค์กรนั้น ๆ อีกทั้งยังโยงใยไปสู่กระบวนการคอร์รัปชัน การรณรงค์จากองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการคอร์รัปชันนั้น นอกจากจะเป็นปัญหาที่สามารถสร้างความขัดแย้งในองค์กรแล้ว ก็ยังสามารถนำไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการขัดขวางการพัฒนาชาติได้ ฉะนั้น ถือได้ว่าปัญหาการคอร์รัปชันเป็นด้านทดสอบความแข็งแรงของระบบราชการ โดยเฉพาะระบบราชการไทยที่ต้องต่อการกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็วด้วย จึงเป็นปัญหาหลักที่สังคมไทยต้องรีบดำเนินการแก้ไขและถือเป็นนโยบายของรัฐบาล ที่ทุกภาคส่วนราชการจะต้องหาวิธีการป้องกัน นอกจากการใช้มาตรการทางด้านกฎหมายในการปราบปรามแล้ว มาตรการในการร่วมป้องกันทุจริตคอร์รัปชันด้วยการรู้เท่าทันนักการเมืองในปัจจุบัน โดยให้สื่อมวลชน องค์กรอิสระ และองค์กรตรวจสอบภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริต จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันการคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดแรงจูงใจให้เกิดการคอร์รัปชันได้ในอีกระดับ นำมาซึ่งการป้องกันและลดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทยให้หมดไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ ทินพันธุ์ นาคะตะ และฤาเดช เกิดวิชัย. (2557). การทุจริตในวงการราชการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาจากผู้นำและบุคคลสำคัญของประเทศไทย. *วารสาร มจร.วิชาการ*, 18(53), 61-74.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2546). *จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล: บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารราชการแนวใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.
- ประเวศ วะสี. (2546). *ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย : ระเบียบวาระแห่งชาติปฏิรูปสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มปท.
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). *แนวทางปราบคอร์รัปชันได้ผล*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร.
- สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง. (2559). หลักนิติธรรมกับสังคมไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(2), 118-125.
- อรพินท์ สพอิชชัย. (2547). *การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : แนวคิดและประสบการณ์ ในภาคราชการไทย*. การประชุมทางวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2547) การเมืองการบริหารของไทยในยุคโลกาภิวัตน์. ระหว่างวันที่ 1-2 ธันวาคม 2547.
- ACT องค์การต่อต้านคอร์รัปชันประเทศไทย. (2562). *วงจรคอร์รัปชัน*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/135/5/วงจรคอร์รัปชัน>.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำสอนเรื่อง “ไฟ” ในพุทธศาสนาเถรวาท*

ANALYTICAL STUDY OF THE TEACHINGS OF "FIRE" IN THERAVADA BUDDHISM

พระครูอนุกุลวรกิจ (สุดใจ ปภสฺสโร)

Phrakru Anugulworakit (Sudjai Papassaro)

โรงเรียนวัดพระธาตุวิทยา

Wat Phrathat Witthaya School, Thailand.

E-mail: sudjai_cha1707@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไฟในพระไตรปิฎก และเพื่อศึกษาคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาแนวคิดเรื่องไฟในพระไตรปิฎก พบว่า ไฟในพระไตรปิฎกมี 2 ประเภท คือ 1) ไฟภายใน ได้แก่ เตโชธาตุ คือ ธาตุไฟ เป็นสภาวะธาตุที่มีอยู่ในร่างกายมนุษย์และสัตว์ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ มีหน้าที่ทำให้ร่างกายอบอุ่น ทำให้ร่างกายทรุดโทรม ทำให้ร่างกายกระวนกระวาย และทำอาหารให้ย่อย ธาตุไฟมีลักษณะร้อนและเย็น นอกจากนี้ ไฟยังใช้ในความหมายทำให้จิตใจเร่าร้อนเรียกว่า ไฟกิเลส คือ ไฟคือ ราคะ โทสะ และโมหะ 2) ไฟภายนอก ได้แก่ ไฟที่ให้แสงสว่าง ให้ความร้อน ความอบอุ่น และเผาผลาญ โดยมีเชื้อตามวัสดุทำให้เกิดไฟ ผลการศึกษาคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก พบว่า มีคำสอนเกี่ยวกับไฟในหลาย ๆ กรณี ได้แก่ คำสอนเรื่องไฟเปรียบกับความชั่วที่จำต้องละเว้นและทำลายให้หมดสิ้น ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ คำสอนเรื่องไฟที่ควรบำรุง ได้แก่ มารดาบิดา สมณพราหมณ์ บุตร ภริยา ทาส และคนรับใช้ คำสอนเรื่องไฟที่ควรจุดควรดับ ควรระวังตามสมควร ได้แก่ ไฟที่จุดเพื่อหุงต้มและเพื่อการอื่น ๆ คำสอนเรื่องไฟใช้เป็นสื่อในการสอน ได้แก่ การยกอุทาหรณ์เกี่ยวกับไฟขึ้นมาประกอบการสอน ตลอดจนการซ่อนความหมายของไฟไว้ในคำสอนนั้น ๆ คำสอนเรื่องไฟในเชิงอุปมาอุปไมย ได้แก่ การยกไฟขึ้นมาเปรียบเทียบกับข้อความนั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น

คำสำคัญ: คำสอน, ไฟ, พระไตรปิฎก

*Received: 26 September 2020 ; Revised: 18 October 2020; Accepted: 23 December 2020

Abstract

This research aims to study the concept of fire in the Tipitaka and to study the teachings of fire in the Tipitaka. This research was a documentary research, by studying from the Tipitaka, commentary, textbook and related research. It was presented as a research report using a descriptive analysis method.

The results of the study of the concept of fire in the Tipitaka showed that there are 2 types of fire in the Tipitaka: 1) internal fire is the fire element that is an elemental state present in the human body and animal making it possible to survive with the body warmth, making the body declined, making the body nervous, and making food digestible because the fire element is hot and cold. In addition, fire is used to mean burning the mind. It is called fire; greed, hatred, delusion. 2) External fire is the lights that give light, heat, warmth, and burn, named following the material that makes the fire. The results of the study of the teachings on fire in the Tipitaka found that there are many teachings about fire, including the teachings of fire, comparable with evil that must be ignored and destroyed, including; greed, hatred, delusion. The teachings of fire that should be maintained are parents, brahmins, children, wives, slaves, and servants. The teachings of fire that should be precautious, such as; the fire being lit for cooking and for other purposes. The teaching of fire is used as a means of teaching, including; raising the illustration about fire to accompany teaching together with the concealment of the meaning of fire in the teachings. The teaching of fire in the figurative way is to raise fire to compare the text to make it easier to understand.

Keywords: Teaching, Fire, Tipitaka

บทนำ

ไฟเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์ แม้กระทั่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในด้านความเชื่อ กล่าวคือ ในสมัยโบราณมีลัทธิที่นิยมบูชาไฟ เพื่อบูชาเทพเจ้าตามความเชื่อของตนเอง และไฟยังมีบทบาทสำคัญในการให้พลังงาน เพื่อพัฒนาอารยธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอุตสาหกรรม ด้านการงานประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ ตลอดจนการประกอบอาชีพ เพื่อดำรงอยู่ของชีวิตมวลมนุษย์ และงานการขนส่งทุกชนิด

ไฟกับมนุษย์มีส่วนสัมพันธ์กันตั้งแต่เมื่อใด ไม่มีใครรู้ แต่ก็มีทฤษฎีและเรื่องราวเกี่ยวกับไฟไว้ในที่หลายแห่ง ดังที่ปรากฏในชาดกขุททกนิกาย ได้กล่าวถึงจุดกำเนิดไฟที่เกิดจากไม้ว่า ในสมัยที่พระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นนก มองเห็นกิ่งไม้เสียดสีกันเกิดไฟป่า จึงกล่าวแก่ณกยุงว่า “นกทั้งหลายอาศัยต้นไม้ใด ต้นไม้นั้นปล่อยไฟออกมา นกทั้งหลาย พวกเธอจงหนีไปยังทิศทั้งหลายเถิด ภัยได้เกิดมีแต่ต้นไม้อันเป็นที่พึ่ง

ของพวกเขา” (ขุ.ชา. (ไทย), 27/36/15) และสมัยที่พระโพธิสัตว์ได้เสวยชาติเป็นนกคุ่ม เมื่อเห็นไฟฟ้าได้ระลึกถึงคุณ พระพุทธเจ้าในอดีต ปราบภัสจะที่มีอยู่ในตน เมื่อทำสักกิริยา จึงกล่าว “ปีกของเรามีอยู่ แต่ยังไม่บินไปไม่ได้ เท้าทั้งสองของเรามีอยู่ ก็ยังไม่เดินไปไม่ได้ และมารดาของเราออกไปแล้ว นี่ไฟฟ้าเจ้าจงถอยออกไปเถิด” (ขุ.ชา. (ไทย), 27/35/15)

จากข้อความที่ยกมากล่าวไว้นั้น แสดงให้เห็นว่า ต้นกำเนิดของไฟนั้น มาจากกิ่งไม้สีกัน จนเกิดไฟและเผาป่าให้เป็นจุลวิจุลไป ทำให้สัตว์ทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในป่านั้น ถูกไฟคลอกตายไปด้วย มนุษย์ไปพบแล้วก็ลองกินซากสัตว์ ที่ถูกไฟเผา จึงได้รู้ว่าการนำอาหารมาย่างไฟ ทำให้รสชาติของอาหารได้ร่อยขึ้นหรือพบว่า เมื่อฟ้าผ่าต้นไม้ทำให้แสงสว่างเกิดขึ้น ทำให้ความมืดในยามค่ำคืนหายไป มนุษย์จึงได้นำไฟมาใช้ในการทำความสว่างต่อมา

ไฟหรือ อัคนี ถือว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในการทำของพิธีทั้งปวง ในพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อถึงตอนที่สำคัญ จะต้องมีการถวายเครื่องสังเวท หรือสวดอ้อนวอนแก่อัคนีเทพ (เทพแห่งไฟ) เพราะถือว่า อัคนี เป็นทูตแห่งเทพทั้งหลาย หรือเป็นสื่อกลางนำบรรดาเครื่องเซ่นสรวงสังเวทขึ้นไปถึงเทพทั้งหลาย เมื่อใส่เครื่องสังเวทเข้าไปในไฟนั้น ถือว่า ได้ใส่ลงไปให้อัคนีเทพ เมื่อเปลวและควันไฟพลุ่งขึ้นก็หมายความว่า องค์อัคนีเทพนำเอาเครื่องเซ่นสรวงสังเวทขึ้นไปยังสรวงสวรรค์ ที่ตามมนุษย์มองไม่เห็นเมื่อขึ้นไปถึงสวรรค์แล้ว องค์อัคนีเทพก็ป้อนเครื่องเซ่นสรวงสังเวทนั้นแก่ทวยเทพผู้เป็นภราดรทั้งหลายด้วยโอษฐ์ของพระองค์ ดุจดั่งแม่นกป้อนเหยื่อแก่ลูกของมัน

ไฟมีบทบาทสำคัญอย่างนี้ จึงมีคำสรรเสริญไว้ในคัมภีร์พราหมณ์ว่า “อัคนีโคตร (การบูชาไฟ) เป็นประมุขแห่งยัญทั้งหลาย” และว่า “การเซ่นสรวง (แด่อัคนี) เป็นกรรมประเสริฐสุดในบรรดาอัญญทั้งหลาย” ผู้บูชาไฟย่อมได้ผลานิสงส์เป็นอันมาก เช่น จะสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ ผูกปศุสัตว์และเพียบพร้อมด้วยบุตรหลาน เผ่าพันธุ์ จนถึงอย่างคัมภีร์พราหมณ์ว่า “ผู้ใดบูชาอัคนีโคตร ด้วยความเข้าใจความหมาย โดยถ่องแท้ บาปทั้งหลายของผู้นั้นย่อมถูกเผาผลาญหมดไป” (พระเทเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), 2532)

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องไฟ และกระบวนการเกิดของไฟที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ โดยเฉพาะไฟที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ กล่าวคือ พระพุทธเจ้าได้ทรงเปรียบเทียบกิเลสต่าง ๆ ว่าเป็นของร้อน พระองค์ทรงตรัสไว้ในอัคคิขันธोปมสูตรว่า ในสมัยหนึ่ง พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นกองไฟใหญ่ ที่กำลังลุกโชนโชติช่วงอยู่ ณ สถานที่แห่งหนึ่ง จึงเสด็จแวะข้างทาง ประทับนั่งบนพุทธอาสน์ ตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายเห็นกองไฟนั้นอย่างไร ระหว่างการเข้าไปนั่งทอดจิตากษัตริย์ ลูกสาวพราหมณ์ หรือลูกสาวคฤหบดี ที่มีมือและเท้าอ่อนนุ่ม อย่างไหนประเสริฐกว่ากัน ภิกษุทั้งหลาย เราเตือนเธอทั้งหลาย การที่บุคคลผู้ทุศีล มีธรรมเลวทราม ไม่สะอาด มีความประพฤติน่ารังเกียจ มีการงานปกปิด ไม่ใช่สมณะ แต่บัญญัติว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่พรหมจารี แต่บัญญัติว่าเป็นพรหมจารี เน่าใน ชุ่มด้วยราคะ เป็นเหมือนหยากเยื่อ เข้าไปนั่งทอดหรือนอนทอดจิตากษัตริย์ ลูกสาวพราหมณ์ หรือลูกสาวคฤหบดี จะประเสริฐอะไร การเข้าไปนั่งทอดหรือนอนทอดกองไฟใหญ่โน้น ที่กำลังลุกโชนโชติช่วงนี้ประเสริฐกว่า ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะเขาจะพึงเข้าถึงความตาย หรือทุกข์ปางตาย อันมี

การเข้าไปนั่งกอดหรือนอนกอดกองไฟใหญ่นั้นเป็นเหตุ แต่เขาหลังจากตายแล้วก็จะไปเกิดในอบาย วินิบต นรก (อง.สตตก. (ไทย), 23/72/158)

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการศึกษาธรรมชาติของชีวิต มนุษย์มีส่วนสัมพันธ์กับไฟ โดยได้มีการกล่าวถึงธรรมชาติที่เกิดจากชั้น 5 อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือเรียกอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ รูปกับนาม รูปแห่งกายนี้เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ชนิด มารวมกันปรากฏเป็นรูปกายขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ชนิดนี้ ได้แก่ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่า ธาตุ 4 ธาตุทั้ง 4 นั้น จะสัมพันธ์กันและกัน (ฐิติ วสุพรจุ, 2548) หากว่าธาตุไฟแปรปรวนสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ร่างกายก็จะเกิดอาการไปต่าง ๆ ธาตุไฟจึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังได้เปรียบเทียบไฟกับการอยู่ครองเรือน คือ ไฟภายในของครอบครัว ไม่พื้งนำออกไปภายนอก ไฟภายนอกไม่พื้งนำเข้าไปภายในครอบครัว หมายถึง สิ่งที่ไม่ดีไม่งามที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นของสามี พ่อของสามี แม่สามีก็ตาม ผู้ที่เป็นสะใภ้ไม่ควรนำความไม่ดี ไม่งามที่เกิดขึ้นเหล่านั้นออกไปบอกต่อ หรือนินทาภายนอกบ้าน และเมื่อได้ยินเพื่อนบ้านหรือบ้านใกล้เคียงกัน นินทาสามี พ่อสามี หรือแม่สามี ไม่ควรนำคำที่ได้ยินเหล่านั้นมาเล่าให้ท่านฟัง เพราะจะทำให้ครอบครัวไม่เป็นสุข เพราะไฟอื่นยิ่งกว่าไฟนี้ไม่มี (พระพุทธโฆสะ, 2540) ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ การศึกษาในเรื่องไฟที่ปรากฏในพระไตรปิฎกจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงไฟไว้อย่างไร และควรปฏิบัติต่อไฟอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับไฟในพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อวิเคราะห์คำสอนเรื่อง “ไฟ” ในพระไตรปิฎก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าเรื่องไฟจากคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นเอกสารหลัก อรรถกถา ฎีกา เป็นเอกสารรอง และตำราวิชาการที่แต่งโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเอกสารประกอบการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการค้นคว้า
3. เรียบเรียงข้อมูล เสนอผลงานวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจทั่วไป โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องไฟในพระไตรปิฎก และศึกษาคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับไฟในพุทธศาสนาเถรวาท

1.1 ความหมายของไฟ

ไฟ หมายถึง ชื่อวัตถุอย่างหนึ่งในธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ผลปฏิกิริยาเคมีซึ่งก่อให้เกิดความร้อน แสงสว่าง และเปลว คือ กลุ่มก๊าซที่กำลังลุกไหม้ ทำให้ไหม้สิ่งต่าง ๆ ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

คำว่า ไฟในทางพระพุทธศาสนามีหลายประเภท เช่น ไฟกัลป์ คือ ไฟล้างโลกเมื่อสิ้นกับ ไฟกิเลส คือ กิเลสที่เปรียบเสมือนไฟ เพราะทำให้จิตใจเร่าร้อน ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ไฟธาตุ ไฟที่อยู่ในร่างกายมนุษย์และสัตว์ สำหรับให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และย่อยอาหาร

2.2 ประเภทของไฟ

คำว่า ไฟ ในภาษาบาลีมีใช้หลายคำ แต่ที่พบบ่อยและใช้มากที่สุดมี 2 คำ คือคำว่า เตโช และคำว่า อคคิ ทั้งสองคำนี้ แปลว่า ไฟ เหมือนกัน แต่การใช้แตกต่างกัน ดังนี้

2.2.1 ไฟในความหมายของคำว่า เตโช

1) เตโชธาตุ

คัมภีร์พระอภิธรรมมัตถสังคหบาลี และอภิธัมมัตถวินิยัติกา ได้วิเคราะห์เตโชธาตุหรือธาตุไฟไว้ว่า “เตเชติ ปริพาเจติ นิเสติ วา ติกขภาเวน เสสภูตตตย อสุมเปตติ เตโชฯ ชื่อว่าเตโช ด้วยอรรถว่าให้ร้อน คือ ให้อบอุ่นหรือให้เข้มแข็ง คือ ให้ภูตรูปทั้ง 3 ที่เหลืออบอุ่นอยู่ โดยภาวะเป็นสภาพแรงกล้า (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539)

เมื่อว่าโดยนัยแห่งการขยายความแล้ว เตโชธาตุหรือธาตุไฟมีหน้าที่ 4 อย่าง ได้แก่

- 1) เตโชธาตุที่เป็นเหตุให้ร่างกายอบอุ่น
- 2) เตโชธาตุที่เป็นเหตุให้ร่างกายทรุดโทรม
- 3) เตโชธาตุที่เป็นเหตุให้ร่างกายกระวนกระวาย
- 4) เตโชธาตุที่เป็นเหตุเผาอาหารให้อย (อภิ.วิ. (ไทย) , 35/175/136)

เตโชธาตุ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) ปริมัตเตโช หรือ ลักษณะเตโช ได้แก่ เตโชธาตุที่พิสูจน์ได้จากการสัมผัสว่าร้อนหรือเย็น
- 2) สัมผัสเตโช ได้แก่ เตโชธาตุที่มีอยู่ในร่างกายของสรรพสัตว์

(1) อัชฌัตติกเตโช ได้แก่ ธาตุไฟในร่างกายของสัตว์ กล่าวคือ

- อสุมเตโช ไอบุณ ธาตุไฟประจำกาย
- ปาจกเตโช ธาตุไฟย่อยอาหาร
- ชีรณเตโช ธาตุไฟที่ทำให้ร่างกายขรมหมอก

(2) พาหิรเตโช ได้แก่ ไฟที่มีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ เช่น ไฟฟืน ไฟหญ้า ไฟกลบ เป็นต้น

3) กลืนเตโช ได้แก่ ไฟที่ใช้เป็นนิมิตทำกสิณของพระโยคาวจร (บำเพ็ญตบะ)

4) สมมติเตโช ได้แก่ ไฟธรรมดาที่เป็นสมมติโวหารของชาวโลก เช่น ไฟถ่าน ไฟไหม้ ไฟฟ้า เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า “ไฟ” (เตโชธาตุ) หมายถึง สภาวะที่มีลักษณะร้อน อันได้แก่ ไฟที่ทำให้ร่างกายให้อบอุ่น ไฟที่ทำให้ร่างกายทรุดโทรม ไฟที่ทำให้ร่างกายกระวนกระวาย และไฟที่เผาอาหารให้อย่อย (ม.ม. (ไทย), 12/304/334) สภาวะของไฟมีทั้งลักษณะร้อนและเย็น มีอยู่ในร่างกายของสรรพสัตว์ อยู่ในสิ่งต่าง ๆ และเป็นสมมติโวหารของชาวโลก เช่น ไฟถ่าน ไฟไหม้ ไฟฟ้า เป็นต้น

2) เตโชกสิณ

ความหมายของไฟในเตโชกสิณ คือการเพ่งไฟเป็นนิมิต เตโชกสิณ เป็น 1 ในกสิณ 10 อันเป็นวิธีหนึ่งในการปฏิบัติสมถกรรมฐานในพระพุทธศาสนา

คัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายวิธีทำและวิธีเพ่งเตโชกสิณ ไว้ดังนี้ ให้เอาไม้แก่นชนิดที่มียางมาผ่าตากแดดให้แห้ง แล้วตัดทอนเป็นท่อน ๆ แล้วเอาไปที่โคนไม้หรือที่ปะรำอันเหมาะสม ทำไม้นั้นให้เป็นกองโดยอาการเหมือนจะระบมบาตร ติดไฟไฟลุก แล้วพึงเจาะช่องกลม ๆ ที่เสื่อลำแพนหรือผืนหนัง หรือที่ผืนผ้าขนาดโต 1 คืบ 4 นิ้ว แล้วยกไปตั้งข้างหน้ากองไฟ (พระพุทธโฆสะ, 2554) ในขณะที่เพ่งอยู่นั้นอย่าพิจารณาสีของไฟ ท่อนฟืน ถ่าน ถ่านไฟ และความร้อนของไฟแต่อย่างใด ๆ แต่ต้องเพ่งดูเปลวไฟธรรมดา พร้อมกับปริกรรมว่า เตโช ๆ หรือ ไฟ ๆ จนกว่าจะได้อุคคหนิมิต เมื่ออุคคหนิมิตปรากฏขึ้นแล้วก็เพ่งอุคคหนิมิตนั้นต่อไป จนกว่าจะได้ปฏิภาคนิมิตและรูปมาน (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2550)

3) เตโชสังวัฏฏกัป

ไฟในความหมายของเตโชสังวัฏฏกัป คือ กัปที่พินาศเพราะไฟ นับแต่ชั้นอาภัสสรพรหมลงมา เตโชสังวัฏฏกัป เป็นยุคของโลกพินาศด้วยไฟ พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในพระสูตรที่ชื่อว่า สัตตสุริยสูตร มีใจความโดยย่อว่า ในยุคนี้จะมีเหตุการณ์ที่ร้ายแรงปรากฏ กล่าวคือ ระยะเวลาเริ่มแรกจะเกิดภาวะฝนแล้งก่อนหลายร้อยปี ต้นไม้และหญ้าทั้งหลายเหี่ยวแห้งตายไปหมด ต่อมาบนท้องฟ้าเกิดปรากฏการณ์มีพระอาทิตย์ส่องแสงเพิ่มขึ้นทีละดวง ๆ ห้วย หนอง คลองบึง แม่น้ำลำธาร ตลอดจนมหาสมุทรแห้งเหือดไป แผ่นดินร้อนระอุ จนกระทั่งพระอาทิตย์ปรากฏถึง 7 ดวง ความร้อนจากพระอาทิตย์แต่ละดวง ได้เผาผลาญโลกให้เป็นจุณหมดไปในที่สุด (อง.สตุตท. (ไทย), 23/66/132-134)

2.2.2 ไฟในความหมายของคำว่า อคฺคิ

คำว่า อคฺคิ หมายถึงไฟที่เผาไหม้หรือเผาผลาญทั่วไป โดยความหมายทั่วไปมักใช้เป็นไฟภายนอก โดยมีชื่อเรียกต่าง ๆ ในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ได้กล่าวถึงชื่อของไฟไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ไฟติดขึ้นเพราะอาศัยเชื้อเพลิงใด ๆ ก็นับว่า “ไฟ” ตามเช่นนั้น ๆ ไฟที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยไม้ ก็นับว่า “ไฟไม้” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยป่า ก็นับว่า “ไฟป่า” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยหญ้า ก็นับว่า “ไฟหญ้า” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยมูลโค ก็นับว่า “ไฟมูลโค” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยแกลบ ก็นับว่า “ไฟแกลบ” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยหยากเยื่อ ก็นับว่า “ไฟหยากเยื่อ” (ม.ม. (ไทย), 12/400/431)

คัมภีร์อรรถกถาสัมโมหวิโนทนี (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) อธิบายที่มาของชื่อไฟประเภทต่าง ๆ ตามที่เกิดของไฟว่า ไฟมีไม้เป็นเชื้อลูกโพลงเพราะอาศัยไม้ ชื่อว่า กัญฐคฺคิ (ไฟฟืน)

สงฺการคฺคิ (ไฟหยากเยื่อ) ได้แก่ ไฟที่บุคคลลากเอาหยากเยื่อมาทำให้โพลงขึ้น ชื่อว่า ไฟหยากเยื่อ อินทคฺคิ ได้แก่ ไฟอสณิबाट (ฟ้าผ่า)

อคฺคิสนตาโป (ความร้อนแห่งไฟ) ได้แก่ ความร้อนของเปลวไฟ หรือของถ่านไฟที่ปราศจากเปลว สุริยสนตาโป (ความร้อนแห่งดวงอาทิตย์ ได้แก่ แดด)

กฏฺสนฺนิจยสนตาโป (ความร้อนแห่งกองฟืน) ได้แก่ ความร้อนในกองฟืน

ยัม ปน (หรือว่าไฟธาตุใด) ได้แก่ ไฟไหม้เปรต ไฟที่ยังกับให้พินาศ และไฟในรก เป็นต้น

นอกจากนี้ คำว่า อคฺคิ ยังใช้ในความหมายของไฟกิเลส ซึ่งเป็นไฟที่มีความร้ายแรงและมีโทษมหันต์ อันได้แก่ ไฟคือราคะ ไฟคือโทสะ และไฟคือโมหะ ที่ถือว่าเป็นไฟที่ฝังอยู่ในจิตใจของมนุษย์ และเป็นไฟที่จะต้องขจัดให้หมดสิ้น จึงจะประสบกับความสุข

สรุปได้ว่า พระไตรปิฎกจัดไฟออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) ไฟภายใน คือ เตโชธาตุหรือธาตุไฟ มีลักษณะ 5 ประการ คือ ความอบอุ่น ความเผวสลาญ ความเร่าร้อน ทำให้ร่างกายทรุดโทรม และทำหน้าที่ในการย่อยอาหาร (ม.ม. (ไทย), 13/116//127) และไฟคือกิเลสที่อยู่ภายในจิตใจมนุษย์ คือ ไฟคือราคะ ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ

2) ไฟภายนอก ได้แก่ ไฟที่เกิดจากวัตถุต่าง ๆ เช่น ไฟฟืน ไฟสะเก็ดไม้ ไฟหญ้า ไฟมูลโค ไฟกลบ ไฟหยากเยื่อ ไฟอสณิबाट ความร้อนแห่งไฟ ความร้อนแห่งดวงอาทิตย์ ความร้อนแห่งกองฟืน ความร้อนแห่งกองหญ้า ความร้อนแห่งกองข้าวเปลือก ความร้อนแห่งกองขี้เถ้า หรือความร้อนธรรมชาติที่ร้อน ความอบอุ่น ธรรมชาติที่อบอุ่น นี้เรียกว่า เตโชธาตุที่เป็นไฟภายนอก (อภิ.วิ. (ไทย), 35/175/136) รวมถึงไฟที่ใช้ในการบริการที่เรียกว่า เตโชกสิณ ไฟที่ยังกับให้พินาศ และไฟนรก

2. วิเคราะห์คำสอนเรื่อง “ไฟ” ในพระไตรปิฎก

2.1 ไฟเปรียบกับความชั่วที่ต้องละเว้นและทำลายให้หมดสิ้น

ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธเจ้าทรงเปรียบอภิสมาสก คือรากเง้าของความชั่วว่า เป็นไฟที่เผาไหม้สรรพสัตว์ตลอดเวลา คือ 1) ราคะคฺคิ ไฟคือราคะ 2) โทสะคฺคิ ไฟคือโทสะ 3) โมหคฺคิ ไฟคือโมหะ (อง.สตุตฺก. (ไทย), 23/47/72)

เมื่อกิเลสทั้ง 3 กองนี้ กองใดกองหนึ่งเกิดขึ้นภายในใจของบุคคลแล้ว จะแผดเผาก่อให้เกิดความเร่าร้อนขึ้นภายในจิตใจ ถ้าหากว่าความรู้สึกที่ประกอบด้วยราคะ โทสะ โมหะ รุนแรง ก็แสดงออกมาในรูปของการล้างผลาญทำลาย ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง เป็นพฤติกรรมที่เรียกว่า ทุกจริตทั้งหลายในโลกนี้

ในอาทิตตปริยายสูตร พระพุทธเจ้าได้ทรงยกไฟขึ้นมาแสดงแก่หมู่ชน 3 พี่น้อง มีอุรุเวลกัสสปะ นทิกัสสปะ และคยาภิกัสสปะ ซึ่งมีความเชื่อในการบูชาไฟ ด้วยพระดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงล้วนเป็นไฟ” จากนั้นทรงขยายความว่า อายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เป็นของร้อน อายตนะ

ภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ เป็นของร้อน วิญญาณ 6 คือ จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ เป็นต้น เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือราคะ โทสะ และโมหะ ร้อนเพราะเพลิงทุกข์ คือ ขาติ ขรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ อุปายาส (วิ.มหา. (ไทย), 4/54/63-64) พระองค์ได้ชี้แนวให้แก่ชฎิล 3 พี่น้อง เพื่อให้คลายความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ได้กระทำมา โดยให้เห็นความเปื้อนหนายในอายตนะภายในและภายนอก ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งราคะ โทสะ และโมหะ มีความเกิด ความแก่ ความตาย ความคร่ำครวญ เพราะทุกข์และโทมนัส ความคับแค้นใจ เพื่อให้เปื้อนหนาย เมื่อเปื้อนหนาย ย่อมคลายกำหนด เพราะคลายกำหนด จิตย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ย่อมมีญาณว่า หลุดพ้นแล้ว เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่นั้น จิตของชฎิล 1,000 นั้น ก็หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่นในราคะ โทสะ และโมหะ ดังนั้น ไฟทั้ง 3 กองนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรละเว้นและทำลายให้หมดสิ้น

2.2 ไฟที่ควรบำรุง

ผลการศึกษาพบว่า ไฟที่ควรบำรุงไฟ 3 กอง ที่มวลมนุษย์พึงทำการบูชา พึงปรนนิบัติให้ดีตามสมควรแก่ฐานะความเป็นอยู่ ได้แก่

ไฟประเภทที่ 1 อาหุเนยยัคคิ คือ มารดาบิดาที่ควรเคารพบูชา ผู้ที่บุตรธิดาพึงทำการบูชาปฏิบัติ ต่อท่านทั้งสองให้อยู่ดีกินดี มีความยำเกรง เชื่อฟังคำสอนของท่าน ดังพระพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย มารดาและบิดา เป็นผู้อันบุตรทั้งหลายของตระกูลเหล่าใดบูชาแล้วภายในเรือน ตระกูลเหล่านั้น ชื่อว่ามีพรหม มารดาและบิดาเป็นผู้อันบุตรทั้งหลายของตระกูลเหล่าใดบูชาแล้วภายในเรือน ตระกูลเหล่านั้นชื่อว่าไม่มีพรพจารย มารดาและบิดาเป็นผู้อันบุตรทั้งหลายของตระกูลเหล่าใดบูชาแล้วภายในเรือน ตระกูลเหล่านั้นชื่อว่าไม่มีพรพเทพ มารดาและบิดาเป็นผู้อันบุตรทั้งหลายของตระกูลเหล่าใดบูชาแล้วภายในเรือน ตระกูลเหล่านั้นชื่อว่าไม่มีอาหุเนยยบุคคล ภิกษุทั้งหลาย คำว่า พรหมพรพจารย พรพเทพ อาหุเนยยบุคคล นี้เป็นชื่อของมารดาและบิดา ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะมารดาและบิดาเป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้ประคบประมงเลี้ยงดูบุตร เป็นผู้แสดงโลกนี้ แก่บุตร (อง.จตุกก. (ไทย), 21/63/69)

ไฟประเภทที่ 2 ทักขิณียัคคิ ได้แก่ สมณพราหมณ์ที่ควรแก่ทักษิณา โดยการให้ความเคารพบูชาและให้ความอุปถัมภ์ ดังพุทธพจน์ว่า

ทักขิณียัคคิ เป็นอย่างไร คือ สมณพราหมณ์ผู้เว้นขาดจากความมัวเมาและประมาท ตั้งมั่นอยู่ในขันติและโสรัจจะ ผีกตนได้เป็นหนึ่ง ทำตนให้สงบได้เป็นหนึ่ง ทำตนให้ดับเย็นได้เป็นหนึ่ง นี้เรียกว่า ทักขิณียัคคิ ฉะนั้น ทักขิณียัคคินี้ จึงเป็นผู้ที่ควรสักการะ เคารพนับถือ บูชาแล้วบริหารให้เป็นสุขโดยชอบ (อง.สตตก. (ไทย), 23/47/74)

ไฟประเภทที่ 3 คหปัตตคคิ ได้แก่ บุคคลผู้เกี่ยวข้องในบ้าน คือ บุตร ภริยา ทาส และคนรับใช้ เป็นไฟที่ควรสักการะ เคารพ นับถือ บูชา และปฏิบัติต่อในทางที่ให้มีความสุขโดยชอบ ดังข้อความว่า

ก็เจ้าบ้านท่านเรียกว่า คหบดี จริงอยู่ คหบดีนั้น มีอุปการะมากแก่มาตุคาม ด้วยการมอบให้ ที่นอน เสื้อผ้า และเครื่องประดับ เป็นต้น มาตุคามผู้นอกใจสามีนั้น ย่อมบังเกิดในอบายมีนรก

เป็นต้น เพราะเหตุนั้น สามิแม่ นั้น ท่านก็เรียกว่า คหปตคคิ เพราะอรรถว่าตามเผาผลาญ โดยนัยก่อนนั้นแล (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

มีข้อพึงสังเกตว่า คำว่า บุษา สักการะ เคารพ ในที่นี้เป็นคำที่ใช้เพื่อเลียนแบบการบูชาไฟของพราหมณ์เท่านั้น เมื่อกล่าวถึงบุตร ภริยา ทาส คนรับใช้ ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นด้วยดี ก็ไม่ใช่หมายความว่า ให้กราบหรือแสดงความเคารพแต่อย่างใด หากให้ปฏิบัติตามความเหมาะสม ให้เขามีความสุขเท่านั้น

2.3 ไฟที่ควรจุดควรดับ ควรระวังตามสมควร

ผลการศึกษาพบว่า ไฟภายนอกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่เรียกว่า กัญธัคคิ คือไฟที่เกิดแต่ไม้ หรือไฟที่ก่อขึ้นจากเชื้อสำหรับใช้หุงต้ม ไฟประเภทนี้ควรใช้อย่างระมัดระวัง เมื่อก่อขึ้นแล้ว ควรเอาใจใส่ระมัดระวัง เมื่อใช้สอยเสร็จแล้วควรดับ

ในพระวินัยปิฎก ได้กล่าวถึงไฟภายนอกที่ควรระมัดระวัง เพราะถ้าหากประมาทก็อาจก่อความเสียหายให้กับทรัพย์สินได้ จึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับไฟไว้หลายสิกขาบท เช่น

ในสุรพาณวรรค กล่าวว่า ครั้งนั้นในฤดูหนาว พวกภิกษุก่อไฟที่ขอนไม้ใหญ่ขอนหนึ่ง ซึ่งมีโพรงแล้วฝัง งูเห่าในโพรงไม้นั้น พอถูกไฟร้อน ได้เลื้อยออกมาไล่พวกภิกษุ ภิกษุทั้งหลายวิ่งหนีไปในที่นั้น ๆ พระพุทธเจ้าทรงทราบ จึงทรงดำหนิและบัญญัติสิกขาบทว่า “ก็ ภิกษุใดต้องการฝังไฟ ก่อหรือใช้ให้ก่อไฟ ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.ม. (ไทย), 2/350/479)

ในเภสัชขันธกะ ทรงห้ามภิกษุก่อไฟหุงต้ม หรืออุ่นอาหาร ยกเว้นแต่ในคราวจำเป็น “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันอาหารที่เก็บไว้ภายใน ที่หุงต้มภายใน ที่หุงต้มเอง รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย), 5/274/71)

ในขุททกวรรค กล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงจุดไฟเผากองหญ้า รูปใดจุดเผา ต้องอาบัติทุกกฏ” แต่ทรงอนุญาตให้จุดไฟเพื่อป้องกันไฟป่าได้ (วิ.จ. (ไทย), 7/283/70)

ในชั้นตามรวตตกถา ได้กล่าวถึงการดูแลรักษาเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ ควรดับไฟให้หมดสนิท เพื่อป้องกันอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ “ภิกษุผู้ออกจากเรือนไฟภายหลัง ถ้าเรือนไฟเปราะเปื้อนพึงล้างให้สะอาด ล้างรางแช่ดิน เก็บตั้งในเรือนไฟ ดับไฟ ปิดประตูแล้วจึงพากันจากไป” (วิ.จ. (ไทย), 7/372/241)

2.4 ไฟใช้เป็นสื่อในการสอนธรรม

จากการศึกษาพบว่า คำสอนเรื่องไฟใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมได้ในหลาย ๆ กรณี เช่น ทรงสอนภิกษุทั้งหลายว่า

- การเข้าปิ้งกอดนอนกอดกองไฟใหญ่ที่กำลังลุกโชติช่วงอยู่ ยังดีกว่าการปิ้งหรือนอนกอดสตรีผู้มีฝ่ามือฝ่าเท้าอ่อนนุ่ม
- การที่ถูกแผ่นเหล็กแดงนาคายตัว ยังดีกว่าการบริโภคจีวรที่เขาถวายด้วยศรัทธา
- การถูกรอกก้อนเหล็กแดงเข้าในปาก จนไหม้ริมฝีปาก ปาก ลิ้น คอ ออก ไหม้เรื่อยไปถึงไส้ใหญ่ ไส้น้อย แล้วออกทางทวารเบื้องต่ำ ยังดีกว่าการบริโภคบิณฑบาตที่เขาถวายด้วยศรัทธา

- การนั่งทับนอนทับบนเตียงเหล็กหรือตั้งเหล็กแดงไฟกำลังลุกโชติช่วง ยังดีกว่าการบริโภคเตียงตั้งที่เขาถวายด้วยศรัทธา

- การถูกจับโยนลงในหม้อเหล็กแดงไฟกำลังลุก ถูกไฟเผาเดือดในหม้อเหล็ก ยังดีกว่าการบริโภควิหารที่เขาถวายด้วยศรัทธา

เพราะผู้ขึ้น ฟังตายหรือถึงทุกข์ปางตายโดยการทรมานเป็นเหตุ แต่ผู้ขึ้นเมื่อตายไป จะไม่เข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก (อง.สตตก. (ไทย), 23/72/159-165)

ในปฐมปาราชิก สิกขาบทที่ 1 พุทธเจ้าทรงดำหนิภิกษุที่เสพเมถุนกับนางถึง ได้นำไฟมาเป็นสื่อการสอน โดยกล่าวถึงผลของการประพฤติดิพพรหมจรรย์ว่า โมฆบุรุษ เธอสดองคชาตเข้าปากอสรพิษ ร้ายเสียยิ่งกว่าสดองคชาตเข้าองค์กำเนิดนางลิง สดองคชาตเข้าปากงูเห่าเสียยิ่งกว่าสดองคชาตเข้าองค์กำเนิดนางลิง สดองคชาตเข้าหลุมถ่านไฟเสียยิ่งกว่าสดองคชาตเข้าองค์กำเนิดนางลิง เพราะอะไรเล่า เพราะผู้สดองคชาตเข้าปากอสรพิษร้ายเป็นต้น ฟังถึงความตายหรือทุกข์ปางตายเพราะการกระทำนั้นเป็นเหตุ หลังจากตายแล้ว ก็ไม่ต้องไปบังเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนผู้สดองคชาตเข้าองค์กำเนิดนางลิง หลังจากตายแล้วต้องไปบังเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก (วิ.มหา. (ไทย), 1/43/31)

ในพระสูตรตันตปิฎก ได้กล่าวถึงความร้อนของไฟนรก เพื่อสอนให้เห็นผลของกรรมชั่วทั้งหลาย เช่น

สอนเรื่องผลของการประพฤติดิพพรหมจรรย์ว่า “สัตว์นรกเหล่านั้นมีเปลวเพลิงลุกโชนขึ้นไปเบื้องบนหนึ่งโยชน์ มีกายเร่าร้อนด้วยไฟที่เกิดเอง ยืนอยู่เหมือนกองไฟที่ตั้งอยู่ในที่ไกล หญิงผู้ประพฤตินอกใจสามี กัฏฐิ ชายผู้คบชู้กับภรรยาคนอื่น กัฏฐิ พวกเขาเหล่านั้นต้องตกอยู่ในนรกอันเร่าร้อนมีหนามแหลมคม...” (ขุ.ชา. (ไทย), 28/121-122/52)

สอนเรื่องการเสวยผลกรรมของสัตว์นรกว่า “ต่อจากนั้น สัตว์นรกเหล่านั้น ก็เข้าไปสู่โลหกุมภินรกที่มีเปลวไฟลุกโพล่ง ลอยวนขึ้นลงพร้อมกับถูกไฟไหม้อยู่ในหม้อเหล็กที่ติดไฟลุกนั้น เป็นเวลานานแสนนาน สัตว์นรกผู้ทำกรรมชั่วหยาบไว้วางใจ จะพลิกหนีไปทางทิศใด ๆ ก็ถูกไฟตามเผาไหม้อยู่ในหม้อเหล็กสีแดง ที่ปนด้วยหนองและเลือด ได้รับทุกข์ระทมกำเริบ (ขุ.สุ. (ไทย), 25/676-677/661)

ในอรรถกถาธรรมบท เรื่องนางวิสาขา ธนัญชัยเศรษฐีบิดาของนางวิสาขา ได้ให้อโวกา 10 ข้อ แก่นางวิสาขาก่อนที่จะไปอยู่บ้านพ่อผัวแม่ผัว ใน 10 ข้อนั้นมีอโวกา 3 ข้อ ที่มีความเกี่ยวข้องกับไฟ ซึ่งมีความหมายในเชิงจริยธรรมการครองเรือน ได้แก่ คำว่า “ไฟในอย่านำออก” หมายถึง เมื่อเห็นโทษของแม่ผัวพ่อผัวและสามีแล้วอย่านำไปกล่าวไปบอกแก่บุคคลภายนอก เพราะว่าขึ้นชื่อว่าไฟเช่นกับไฟชนิดนี้ย่อมไม่มี เรื่องที่เกิดขึ้นภายในอย่าได้นำออกไปกล่าวให้คนภายนอกฟัง

คำว่า “ไฟนอกอย่านำเข้า” หมายถึง ถ้าหญิงหรือชายทั้งหลายในบ้านใกล้เรือนเคียง พุดถึงโทษของแม่ผัวพ่อผัวและสามี อย่าได้นำเอาคำที่คนเหล่านั้นพุดแล้ว มาพุดแก่คนภายในเรือนว่า คนโน้นพุดนินทาอย่างโน้นอย่างนี้ เพราะขึ้นชื่อว่าไฟเช่นกับไฟชนิดนี้ ย่อมไม่มี เรื่องไม่ดีทั้งหลายที่เกิดขึ้นภายนอกเรือน ก็อย่าได้นำเข้ามาภายในเรือน

คำว่า “ฟังบำเรอไฟ” หมายความว่า การเห็นทั้งแม่ผัวพ่อผัวทั้งสาม ให้เป็นเหมือนกองไฟและเหมือนพระยานาค จึงควร กองไฟในเรือนหากดูแลให้ดีก็มีประโยชน์ แต่หากไม่เอาใจใส่ดูแล ไฟชนิดนี้ก็พร้อมที่จะไหม้บ้านได้ (พระพุทธโฆสะ, 2540)

2.5 ไฟในเชิงอุปมาอุปไมย

ผลการศึกษาพบว่า การสอนของพระพุทธเจ้าในเชิงอุปมาอุปไมยนั้น เป็นวิธีการสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้มากที่สุด เพราะช่วยให้ทำให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) เช่น

เปรียบเทียบแสงสว่างอาศัยเปลวไฟ เหมือนกับอายุอาศัยไออุ่นจึงมีชีวิตอยู่ได้ว่า “ถ้าเช่นนั้น ผมจักอุปมาให้ท่านฟัง เพราะวิญญูชนบางพวกในโลกนี้ ย่อมทราบความแห่งภพชาติได้ด้วยอุปมา เมื่อประทีปน้ำมันกำลังติดไฟอยู่ แสงสว่างอาศัยเปลวไฟจึงปรากฏ เปลวไฟก็อาศัยแสงสว่างจึงปรากฏอยู่ แม้ฉันใด อายุอาศัยไออุ่นดำรงอยู่ ไออุ่นก็อาศัยอายุดำรงอยู่ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน” (ม.ม. (ไทย), 12/457/495)

เปรียบเทียบเหมือนไฟคบเพลิงว่า “คบหัตถิ เปรียบเหมือนบุรุษถือคบเพลิงที่ไฟติดลูกโซนเดินทวนลมไป ท่านเข้าใจความข้อนั้นว่าอย่างไร ถ้าบุรุษนั้นไม่รับปล่อยคบเพลิง ที่มีไฟติดลูกโซนนั่นเสีย คบเพลิงที่มีไฟติดลูกโซนนั่นก็จะพึงไหม้มือ ไหม้แขน หรืออวัยวะน้อยใหญ่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเขา เขาอาจถึงตาย หรือได้รับทุกข์ปางตาย เพราะคบเพลิงนั้นเป็นเหตุไข้ไหม้” คหบดี อริยสาวกก็อย่างนั้นเหมือนกัน เห็นประจักษ์ชัดดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคตรัสถามทั้งหลายว่า มีอุปมาด้วยคบเพลิง มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก โทษในกามเหล่านั้นมีอยู่มากยิ่ง” (ม.ม. (ไทย), 13/44/44)

เปรียบเทียบไม้สดแช่น้ำ ไม่สามารถนำมาสีไฟได้ เหมือนสมณพราหมณ์ที่มีใจห่อหุ้มด้วยกิเลส ก็เป็นผู้ไม่ควรแก่การรู้ การเห็น และการตรัสรู้อันยอดเยี่ยมว่า “เปรียบเหมือนไม้สดมียางที่แช่อยู่ในน้ำ บุรุษนำไม้ นั้นมาทำไม้สีไฟด้วยหวังว่า ‘เราจักก่อไฟให้เกิดความร้อนขึ้น’ ราชกุมาร พระองค์เข้าพระทัยความข้อนั้นว่าอย่างไร บุรุษนั้นนำไม้สดที่มียางซึ่งแช่อยู่ในน้ำ มาทำไม้สีไฟแล้วสีให้เป็นไฟเกิดความร้อนขึ้นได้ไหม” (ม.ม. (ไทย), 13/330/399)

อภิปรายผล

จากการศึกษาคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ทำให้ทราบความหมายของไฟ ที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ตามภูมิหลังและระดับสติปัญญาของผู้ฟัง เรื่องราวที่คล้ายกัน แต่แสดงแก่คนที่มีอุปนิสัยต่างกัน นอกจากวิธีสอนแล้ว เนื้อหาสาระก็ต่างกันตามระดับกันด้วย

คำสอนเรื่องไฟที่จำต้องละเว้นและทำลายให้หมดสิ้น ในกรณีของอาทิตตปริยายสูตร ทรงแสดงแก่ขุณทซึ่งเป็นนักบวชที่สละโลกียวิสัยออกมาแล้ว มุ่งหน้าประพฤติปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของศาสนาอย่างเดียว และเป็นผู้ได้ศึกษาอบรมทางศาสนาอย่างดี ถือว่าเป็นปัญญาชนระดับสูงสุดในสมัยนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม จึงนำหลักธรรมที่ลึกซึ้ง ต้องพิจารณาด้วยสติปัญญาอันละเอียดอ่อน อาศัยพื้นฐานการศึกษาที่อบรมมาพอสมควร เหมาะสำหรับผู้ดำรงชีวิตเป็นบรรพชิต และให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ถึงขั้นกำจัดกิเลสอาสวะได้ทั้งหมด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) การที่

พระพุทธเจ้าทรงยกเรื่องไฟขึ้นมาแสดงแก่เหล่าขุณฺโณ เนื่องจากขุณฺโณทั้งหลายเป็นผู้บูชาไฟ มีชีวิตเกี่ยวข้องกับไฟมาโดยตลอด ประสบการณ์และความคิดคำนึงต่าง ๆ ก็พัวพันอยู่กับไฟบูชาอยู่ แม้เมื่อเลิกบูชาไฟแล้ว เรื่องพิธีกรรม กิจวัตรที่เกี่ยวกับไฟ ก็ยังคงเต็มอยู่ในความทรงจำ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสเรื่องเกี่ยวกับไฟ เกี่ยวกับการลุกไหม้เผาผลาญ จึงเป็นที่สนใจ และชักจูงใจของขุณฺโณให้เพลิน คิดเห็นไปตามกระแสพระธรรมเทศนาได้ง่าย เรียกว่าทรงสอนตามภูมิหลังและความสนใจของเหล่าขุณฺโณ

พระพุทธเจ้าทรงตรัสพระดำรัสแรกว่า ภิกษุทั้งหลาย ทุกสิ่งทุกอย่างร้อนเป็นไฟ จากนั้น เพื่อสร้างความสนใจ ได้ขยายความต่อไปว่า สิ่งทั้งปวงที่ร้อนเป็นไฟคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ร้อนเป็นไฟ การรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ร้อนเป็นไฟ สัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ร้อนเป็นไฟ ความรู้สึกเกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ร้อนเป็นไฟ สิ่งทีกล่าวนั้น ร้อนด้วยไฟราคะ ไฟโทสะ ไฟโมหะ ร้อนด้วยชาติ ชรา มรณะ ความโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กายทุกข์ใจ และความคับแค้นใจ อริยสาวกผู้เห็นเช่นนี้ ย่อมหน่ายคลายกำหนด ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีจิตหลุดพ้น และรู้ว่าตนได้สิ้นภพสิ้นชาติ บรรลุเป้าหมายสูงสุดของพรหมจรรย์ ไม่ต้องทำอะไรอีกต่อไปแล้ว (วิมพา. (ไทย), 4/54/63)

การสอนเรื่องไฟแก่เหล่าขุณฺโณในอาทิตตปริยายสูตรนี้ มุ่งสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ ความเกี่ยวข้อง และความรู้สึกทั้งหลายที่เกิดจากอายตนะเหล่านั้น กล่าวคือ อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ และเวทนาทั้งหลาย กระบวนการเหล่านี้ ตกอยู่ในภาวะร้อนร้อน ดันรน กระวนกระวาย มิได้ปฏิบัติหน้าที่ไปโดยปกติตามสภาพของมัน เพราะมีไฟราคะ โทสะ โมหะ มาเผาผลาญให้พล่าน ให้กระสับกระส่าย ให้พร่าให้สับสน จนปรากฏอาการออกมาเป็นปัญหาต่าง ๆ ทั้งหยาบทั้งละเอียด ทั้งเบาทั้งรุนแรง ทั้งที่เป็นส่วนตัวและปัญหาร่วมกันของสังคม หากเกิดความรู้ความเข้าใจกระบวนการเหล่านี้อย่างถ่องแท้สมบูรณ์ ทำให้สามารถถอนตัวออกมาตั้งหลักอยู่ได้เป็นอิสระ ไม่ยึดติดหลงผิดว่า กระบวนการที่ถูกเป็นไฟอยู่นั้นเป็นตัวตน ไม่ตกเป็นทาสถูกฉุดลากไปต่าง ๆ แต่กลับเป็นนาย รู้จักที่จะปล่อยให้กระบวนการนั้นปฏิบัติหน้าที่ของมันไปอย่างถูกต้อง ได้รับความรู้ที่ไม่บิดเบือน และสามารถเข้าไปจัดการใช้แต่ในทางที่จะเป็นประโยชน์ การรู้เข้าใจกระบวนการเหล่านี้ถึงขั้นกำจัด กิเลสอาสวะได้ทั้งหมด เรียกตามพุทธดำรัสว่า อยู่จบพรหมจรรย์

คำสอนเรื่องไฟที่ควรบำรุง จะทรงแสดงไฟในอีกความหมายหนึ่ง เช่น ในอัครคิสุตร เป็นเรื่องเกี่ยวกับไฟเหมือนกัน แต่ทรงอธิบายความหมายของไฟที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตการครองเรือน เพราะพราหมณ์ผู้ทูลถามเป็นคฤหัสถ์ครองชีวิตอยู่ในโลกียวิสัย ไฟในอัครคิสุตร แม้จะจัดเป็นไฟที่ควรละ 3 ประการเหมือนกันกับในอาทิตตปริยายสูตร คือไฟคือราคะ ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ แต่ผลที่เกิดจากไฟต่างกัน กล่าวคือ ไฟในอัครคิสุตร เมื่อคนถูกไฟคือราคะ โทสะ โมหะครอบงำย่ำยีจิตใจแล้ว ย่อมประพฤติกุจจริตทางกาย วาจา และใจได้ เมื่อประพฤติกุจจริตแล้ว ก็เป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ ไปเกิดในอบาย ทุกคติ แต่การแสดงไฟในอาทิตตปริยายสูตร มุ่งการกำจัดกิเลสอาสวะเป็นหลัก จะเห็นได้ว่า ไฟในอัครคิสุตรทรงแสดงมุ่งเกี่ยวกับความประพฤติกุจจริตของคนในโลกทั่ว ๆ ไป มิให้ประพฤติกุจจริตเท่านั้น ส่วนไฟในอาทิตตปริยายสูตร มุ่งแสดงในแง่ที่ต้องพิจารณาลึกซึ้ง ซึ่งเหมาะแก่การศึกษาของนักปราชญ์และนักจิตวิทยา

นอกจากนี้ ในอัครคิสูตรยังได้ทรงนำชื่อไฟที่ใช้บูชาบุญ มาใช้ในความหมายใหม่ โดยปรับชื่อจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาบาลี เปรียบเทียบให้เห็น ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

ไฟที่ควรบำรุง 3 ประการ

ที่	ชื่อเดิม ความหมายเดิม ภาษาสันสกฤต	ชื่อใหม่ ความหมายใหม่ ภาษาบาลี
1.	คารหปตยัคนิ (ไฟเจ้าบ้าน) คือไฟที่เจ้าบ้านรับสืบทอดต่อกันมาของตน และส่งทอดต่อไปยังบุตรหลาน ไฟนี้ เจ้าบ้านต้องบำรุงไว้ให้ติดไม่ขาดสาย และสังเวยเป็นประจำ เมื่อจะประกอบพิธีบูชาบุญ ก็จุดไฟบูชาบุญไปจากไฟนี้	คหปตคคิ (ไฟเจ้าบ้าน) หมายถึง บุตร ภรรยา คนรับใช้และคนงาน
2.	อาหวนียัคนิ (ไฟอันควรแก่ของเช่นสรวง) คือ ไฟสำหรับรับเครื่องสังเวยในบุญพิธี ซึ่งจุดต่อออกมาจากการหปตยัคนิ เมื่อจะประกอบพิธีบูชาบุญ และตั้งไว้ทางขวาของการหปตยัคนิ	อาหุไนยคคิ (ไฟอันควรแก่ของค่านับ) หมายถึง มารดาบิดา
3.	ทักขินาณคิ (ไฟด้านใต้) คือ ไฟที่จุดต่อจากการหปตยัคนิ และจัดตั้งไว้ทางทิศใต้ของแท่นบูชาบุญ ใช้สำหรับเครื่องสังเวยที่อุทิศให้แก่ผีปศาจและบุรพบิดา	ทักขิณายคคิ (ไฟที่ควรแก่ทักขินา) หมายถึง สมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติดีประพฤดิชอบ

ไฟ 3 อย่างนี้ ทรงตรัสว่า ควรสักการะ เคารพ นับถือ บูชา จัดการบำรุงให้เป็นสุข โดยให้เลิกการเช่นสรวงบูชาบุญ แล้วหันมาเอาใจใส่กับพันธะทางสังคม ให้ปฏิบัติหน้าที่ดูแลทำนุบำรุงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนให้ดี เพราะบุคคลเหล่านี้ก็เทียบได้กับไฟ ซึ่งต้องคอยเอาใจใส่เติมเชื้อ บำรุงให้ดี จึงจะเกิดคุณประโยชน์ดังาม แต่หากปฏิบัติไม่ดี เป็นไฟเผาผลาญได้มากเช่นเดียวกัน สำหรับหลักปฏิบัตินั้น พระพุทธเจ้าทรงจำแนกไว้ในสังคัลลสูตรโดยละเอียด (ที.ปา. (ไทย), 11/266-272/212-216)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องไฟและคำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ไฟในพระไตรปิฎกมี 2 ชนิดคือ ไฟภายใน ได้แก่ ธาตุไฟที่อยู่ในร่างกายมนุษย์และสัตว์ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เรียกว่าเตโชธาตุ และไฟที่ใช้ในความหมายทำให้จิตใจเราร้อน คือไฟกิเลส ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ไฟภายนอก ได้แก่ ไฟที่เผาไหม้ทั่วไป คำสอนเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ได้แก่ คำสอนเรื่องไฟในฝ่ายไม่ดี ควรละและทำลายให้หมดไป คำสอนเรื่องไฟในฝ่ายดี ได้แก่ ไฟที่ควรบำรุง และควรใช้ไฟอย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ ยังมีการนำไฟมาใช้ในการหมายเชิงตีความและการใช้ไฟเป็นสื่อในการสอน

จากการศึกษาเรื่องไฟในพระไตรปิฎก ยังมีประเด็นเกี่ยวกับไฟที่ควรศึกษาต่อไป คือ ควรมีการศึกษาคำอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับไฟในพระไตรปิฎก และควรมีการศึกษาเรื่อง ดิน น้ำ ลม ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นองค์ความรู้ในเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติ วสุพรจุจิ. (2548). ศึกษาวิเคราะห์เรื่องดินที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). *พุทธวิธีการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระพุทธโฆสะ. (2540). *พระอัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 3*. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆสะ. (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค. แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภามหาเถร)*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2550). *ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ 9 เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2525). *พระไตรปิฎก ฉบับมหายาน (ภาษาไทย)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *อภิธัมมัตถสังคหบาลีและอภิธัมมัตถวินิยฎีกา ฉบับแปลเป็นภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2540). *พระอัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 3*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตตำบลดงหลวง

อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร*

DEVELOPMENT OF FEMINIST'S POLITICAL ROLES IN DONG LUANG SUB-DISTRICT, DONG LUANG DISTRICT, MUKDAHAN PROVINCE

มานิตย์ แวงเมือง

Manit Kwangmueang

พระมหาสนอง ปัจใจปาริ (จำนัล)

Phramaha Sanong Paccopakari (Jamnil)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonphanom Buddhist College, Thailand.

E-mail: sanong_jamnil@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของสตรีและแนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานส่วนราชการ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเลือกตั้ง และด้านการแสดงออกของประชาชน รองลงมาคือ ด้านการเสนอความคิดเห็น ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ 2) แนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า (1) ด้านการเลือกตั้ง ควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง เมื่อมีการเลือกตั้ง (2) ด้านการเสนอความคิดเห็น ควรเข้าร่วมเสนอความคิดเห็น

*Received: 30 July 2020; Revised: 21 September 2020; Accepted: 25 November 2020

ในเวทีประชาคมของตำบลทุกครั้งเมื่อมีโอกาส (3) ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ ควรชักชวนคนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตน (4) ด้านการแสดงออกของประชาชน ควรเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดทำขึ้น และ (5) ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ควรร่วมผลักดันการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร้องเรียนความเดือดร้อนกับหน่วยงานรัฐได้โดยตรง

คำสำคัญ: การพัฒนา, บทบาททางการเมือง,สตรี

Abstract

This research article had a purpose to study the development of feminist's political roles and guidelines for the development of feminist's political roles in Dong Luang Sub-district, Dong Luang District, Mukdahan Province. This research was a quantitative research. The sample population were 59 people as follow: executives, government employees, village headman and sub-district headman in Dong Luang Sub-district, Dong Luang District, Mukdahan Province. The research tool was a questionnaire. The statistics used for data analysis were mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The results of the study found that 1) opinions on the development of feminist's political roles in Dong Luang Sub-district, Dong Luang District, Mukdahan Province was at a high level. Once considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the electoral aspect and the public expression aspect, then followed by the opinion expression aspect and the changing organizational culture aspect, and the aspect with the lowest average was the establishment and integration of interest groups aspect. 2) Guidelines for the development of feminist's political roles in Dong Luang Sub-district, Dong Luang District, Mukdahan Province found that (1) the electoral aspect, one should always exercise his right to vote when there is an election, (2) the opinion expression aspect, one should participate in the community forum of the sub-district when there is an opportunity, (3) the establishment and integration of interest groups aspect, one should be encouraged to form groups to do activities that benefit their groups, (4) the public expression aspect, one should participate in projects or activities

organized by the municipality, and (5) the changing organizational culture aspect, one should join in pushing for the opportunity for people to express their opinions or complaints directly to government agencies.

Keywords: Development, Feminist's Political Roles

บทนำ

ในอดีตรากฐานความคิดทางประเพณีและวัฒนธรรมสำหรับความเป็นสตรี กำหนดให้สตรีมีบทบาทในการเป็นแม่บ้านที่ต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว ประเพณีสามี และเลี้ยงดูบุตรหรือทำงานฝีมือ เนื่องจากผู้หญิงถูกมองว่าเป็นผู้อ่อนแอ ส่วนผู้ชายมีหน้าที่หลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เช่น การรับราชการตามกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เพราะผู้ชายถูกมองว่าเข้มแข็ง อดทน ความเป็นผู้นำทั้งภายในและภายนอกครอบครัว อย่างไรก็ตาม เมื่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายก็ปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น สตรีมีโอกาสด้านการศึกษา และเข้ามาเป็นกำลังแรงงานในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้บทบาทดั้งเดิมของหญิงและชายค่อยคลายความชัดเจนลง สตรีเริ่มมีบทบาทในทุกสาขาอาชีพ (ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์, 2559)

ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ทำให้มีการตื่นตัวด้านสิทธิเสรีภาพมากขึ้น องค์กรสตรีต่างได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของสตรี โดยรณรงค์ให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น มีการแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ ในเรื่องของการกีดกันสตรีไม่ให้เข้ามามีบทบาทในส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าด้านอาชีพ การดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในหน่วยงานราชการต่างๆ และการดำรงตำแหน่งทางด้านการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ (สุพินดา เกิดมาลี, 2547)

อย่างไรก็ตาม แม้สังคมจะตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมากขึ้น และได้มีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เพื่อส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในด้าน

การเมืองและการบริหารในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับนานาชาติ จากตัวเลขสถิติในปี พ.ศ. 2558 พบว่า แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง ยังคงมีสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้ชายมาก โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป ในปี พ.ศ. 2554 พบว่า ผู้หญิงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.00 และแบบบัญชีรายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 15.20 และในปี พ.ศ. 2557 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา คิดเป็นร้อยละ 15.58 ในขณะที่ผู้ชายได้รับเลือกเป็นวุฒิสภาสมาชิกร้อยละ 84.42 ส่วนการเมืองในระดับท้องถิ่น มีผู้หญิงได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารในทางการเมืองท้องถิ่นน้อยกว่าร้อยละ 12 มีเพียงนายกเทศบาลนครที่ผู้หญิงได้รับเลือกตั้งถึงร้อยละ 13.04 ในขณะที่ผู้ชายมีสัดส่วนได้รับเลือกตั้งเป็นนายกและสมาชิกสภาสูงถึงร้อยละ 80-90 ซึ่งยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้หญิงอยู่มาก (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562) จากข้อมูลเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองและการบริหารในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การที่สตรีต้องเผชิญกับปัญหาทั้งในด้านทัศนคติทั้งจากทางสังคมในภาพรวมจากบุรุษและสตรีด้วยกันเอง ซึ่งยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควรต่อการให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมและการที่สตรีต้องมีการะในเรื่องของครอบครัว ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีด้วย (สุกฤตดา จินดาพรม, 2555)

ตำบลดงหลวง เป็นตำบลเก่าแก่ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเทือกเขาภูพาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2359 โดยมีชนเผ่าโซ้ยพยพมาจากแขวงคำม่วนและแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยการนำของท้าวเพี้ยแก้ว นครอินทร์ ขยายอาณาบริเวณอยู่ในเขตอำเภอดงหลวง จนมาถึงปัจจุบัน เดิมตำบลดงหลวงเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ต่อมา Mukdahan ได้ยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด ดงหลวงได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2520 และได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 ตำบลดงหลวงจึงเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอดงหลวงตั้งแต่นั้นมา ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลดงหลวงได้ยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลดงหลวง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยและมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ส่วนสำนักงานเทศบาลตำบลดงหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นเทศบาลขนาดเล็ก ต่อมาได้เป็นเทศบาลขนาดกลาง เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2557 (เทศบาลตำบลดงหลวง, 2562) ในปัจจุบันตำบลดงหลวง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน มีจำนวน 1,822 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากร 5,820 คน (ธารรัตน์ เชื้อเมืองแสน, 2562)

การมีบทบาททางการเมืองของสตรีในเทศบาลตำบลดงหลวง ถือเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อนำไปสู่กระบวนการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองอันชอบธรรมในสังคมประชาธิปไตย และสิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือการที่สตรีมีบทบาทในการปกครองประเทศหรือใช้สิทธิเพื่อแสดงบทบาทต่าง ๆ ในทางการเมืองได้โดยตรง ภายใต้กรอบของกฎหมายนั้น ถือเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นของระบอบประชาธิปไตย ทั้งในแง่ของหลักการและอุดมการณ์ การมีบทบาททางการเมืองของสตรีในเทศบาลตำบลดงหลวงถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะประชาธิปไตยคงเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการมีบทบาทของบุรุษและสตรี ดังนั้น การมีบทบาททางการเมืองของสตรีในเทศบาลตำบลดงหลวง จึงเป็นสิทธิทางการเมืองอย่างเต็มตัว การเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองเพื่อแสดงเจตนาเกี่ยวกับอำนาจ ผลประโยชน์ แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็บัญญัติรับรองสิทธิความเสมอภาคของบุรุษและสตรีไว้อย่างชัดเจน สังคมไทยได้เปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษ โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ซึ่งมีการยอมรับบทบาทและความสามารถของสตรีมากยิ่งขึ้น จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จึงกล่าวได้ว่าสตรีได้กลายเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่มีความสำคัญในสังคม จากค่านิยมในปัจจุบันเชื่อว่าอำนาจทางการเมืองควรที่จะกระจายอำนาจไปสู่สตรีโดยไม่จำกัดเพศ ชนชั้น เชื้อชาติ หรือศาสนา ดังนั้น สตรีควรมีบทบาททางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพทางการเมืองของสตรี ปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ คือการให้สตรีได้รับโอกาสทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ของเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน หมู่บ้าน และตำบลของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบล ดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” นี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ประชากร 2) กลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล 6) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 7) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลดงหลวง จำนวน 70 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลดงหลวง จำนวน 59 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane) ระดับความเชื่อมั่น 95 % (ระดับความคลาดเคลื่อน 5 %)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อวัด “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะปัจจัยบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร รวม 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านการเสนอความคิดเห็น 3) ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ 4) ด้านการแสดงออกของประชาชน และ 5) ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวการพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความค่าเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยที่ถูกต้องแม่นยำ

2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3) สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ โดยผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้นำมา วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ดำเนินการหาค่าทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

6.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.3 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ของเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 67.80 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 32.20 ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 30 - 39 ปี และอายุ 40 - 49 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 รองลงมาคือ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.95 และอายุ 20 - 29 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 ระดับการศึกษาผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 52.54 รองลงมา คือ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.95 อื่น ๆ จำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 15.25 มัธยมศึกษา (ม.6) หรือเทียบเท่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.47 และมัธยมต้น (ม.3) หรือเทียบเท่า จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.78 สถานภาพปัจจุบันผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น หัวหน้าส่วนราชการ/ข้าราชการ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 71.19 รองลงมาคือ สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20.34 และคณะผู้บริหาร จำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 8.47

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ในเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ความคิดเห็นของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลดงหลวง ที่มีต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ด้านการเลือกตั้ง พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 1. เมื่อมีการเลือกตั้งท่านได้ไปใช้สิทธิทางการเมือง รองลงมาคือ ข้อ 4. ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ข้อ 5. ท่านได้แนะนำให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ข้อ 2. ท่านมีความเข้าใจชัดเจนในวัตถุประสงค์และเห็นความสำคัญของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข้อ 8. การใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะผู้สมัครให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ข้อ 7. การใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะกลัวจะเสียสิทธิทางการเมือง ข้อ 6. การใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะถูกชักชวนจากญาติ เพื่อนฝูง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 3. ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับชาติ (สส. สว.) ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง

2.2 ด้านการเสนอความคิดเห็น พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการเสนอความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 6. ท่านทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชุมชน รองลงมาคือ ข้อ 3. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ในตำบล ข้อ 4. สนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่ทุจริต ข้อ 7. เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ในชุมชนของท่านกับหน่วยงานราชการ ข้อ 1. เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในเวทีประชาคมของตำบล ข้อ 5. เคยปรึกษาประสานงานกับทางราชการเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นใน

ชุมชน ข้อ 2. เข้าร่วมรับฟังการประชุมและเสนอความคิดเห็นของการประชุมท้องถิ่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 8. ท่านชักชวนให้สมาชิกในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน

2.3 ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 7. ผลักดันให้องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมผลักดันนโยบายของรัฐให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวม รองลงมาคือ ข้อ 8. ร่วมกับองค์กรเครือข่ายในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งการเป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน หรือมีความทุกข์ยาก ข้อ 4. ท่านและกลุ่มของท่านร่วมกันต่อรองกับผู้บริหารของเทศบาลเมื่อพบโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น โครงการก่อสร้างโรงงานในพื้นที่การเกษตร ข้อ 3. ท่านและกลุ่มของท่านเรียกร้องสิทธิประโยชน์จากผู้บริหารของเทศบาลให้กับกลุ่มของท่าน เช่น จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ในการประกอบอาชีพ ข้อ 2. ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ในท้องถิ่น ข้อ 1. ท่านชักชวนคนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของท่าน ข้อ 5. เมื่อท้องถิ่นของท่านมีปัญหาท่านรวมตัวกับคนในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 6. การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

2.4 ด้านการแสดงออกของประชาชน พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของ ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการแสดงออกของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 1. ท่านเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดทำขึ้น เช่น โครงการฝึกอบรม อาชีพ กิจกรรมวันพ่อ เป็นต้น รองลงมาคือ ข้อ 6. ท่านกับกลุ่มเพื่อนนัดพูดคุยกันเกี่ยวกับสถานการณ์ทาง การเมืองและปัญหาสังคมเสมอ ข้อ 5. กรณีท่านพบเห็นหรือมีการกระทำที่เป็นการทุจริตของเทศบาลท่านเคยร้องเรียนหรือชี้เบาะแสด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบและตรวจสอบ ข้อ 7. ท่านเข้าร่วมชุมนุมฟังการปราศรัยของนักการเมืองท้องถิ่น หรือนักการเมืองระดับชาติ ข้อ 8. ท่านเข้าร่วมชุมชนประทั่วเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ทุจริต ข้อ 4. ท่านคัดค้านการบริหารงานของเทศบาลที่ดำเนินการแล้วไม่เป็นที่พึงพอใจหรือไม่เป็นประโยชน์กับท้องถิ่นต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ข้อ 3. ท่านติดต่อซักถามหรือขอข้อมูลต่าง ๆ ของเทศบาลที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ข้อ 2. ท่านชักชวนผู้อื่นหรือญาติพี่น้องให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล

2.5 ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 3. กรรมการชุมชนหรือตัวแทนของประชาชนต้องเพิ่มการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ รองลงมาคือ ข้อ 4. มีส่วนในการผลักดันให้องค์กรกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้ผลจริง ข้อ 8. ผลักดันให้หน่วยงานลงพื้นที่ออกรับฟังปัญหาของประชาชน ข้อ 7. มีส่วนในการคัดเลือกพนักงาน ข้าราชการ และนักการเมืองในการเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ ข้อ 6. สอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานข้าราชการในการมาทำงานและเลิกงานให้ตรงเวลา ข้อ 5. แสดงความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ข้อ 2. ผลักดันการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนกับหน่วยงานรัฐได้โดยตรง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1. ท่านคาดหวังให้พนักงานข้าราชการของรัฐ รวมทั้งนักการเมืองปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องและเป็นธรรม

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า

3.1 ด้านการเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางดังนี้ 1. เมื่อมีการเลือกตั้งควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง และ 2. สอดส่องดูแลผู้ลงสมัครเพื่อไม่ให้เกิดการทุจริต

3.2 ด้านการเสนอความคิดเห็น ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางดังนี้ 1. เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในเวทีประชาคมของตำบลทุกครั้งเมื่อมีโอกาส และ 2. ควรเข้าร่วมรับฟังการประชุมและเสนอความคิดเห็นของการประชุมท้องถิ่น

3.3 ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางดังนี้ 1. ชักชวนคนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของท่าน และ 2. เรียก ร้องสิทธิประโยชน์จากผู้บริหารของเทศบาลให้กับกลุ่มของท่าน เช่น จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ในการประกอบอาชีพ

3.4 ด้านการแสดงออกของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางดังนี้ 1. เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดทำขึ้น เช่น โครงการฝึกอบรม อาชีพ กิจกรรมวันพ่อ เป็นต้น และ 2. ชักชวนผู้อื่นหรือญาติพี่น้องให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาล

3.5 ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางดังนี้ 1. ร่วมผลักดันการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น หรือร้องเรียนความเดือดร้อนกับหน่วยงาน

รัฐได้โดยตรง และ 2. ร่วมเป็นกรรมการชุมชนหรือตัวแทนของประชาชน เพื่อตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการเลือกตั้ง พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชิงชัย ศิริโวหาร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านน้อยชุมขี้เหล็ก อำเภอนิคมบ่งพร จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนไปลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประชาชนได้มีการติดตามข่าวสารการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งอยู่เสมอ ได้เข้าร่วมรับฟังการปราศรัยหาเสียงผู้สมัครรับเลือกตั้งจากสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น โทรทัศน์วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทำให้ประชาชนได้มีแนวทางในการตัดสินใจในการนำไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งการเมืองระดับประเทศหรือการเมืองระดับท้องถิ่น อีกทั้งในปัจจุบันการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนให้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องไปเลือกตั้ง ไม่อย่างนั้นจะเสียสิทธิในด้านต่าง ๆ มากมาย จึงอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญในการเลือกตั้ง (ชิงชัย ศิริโวหาร, 2550)

2. ด้านการเสนอความคิดเห็น พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการเสนอความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภูสิทธิ์ ชันติกุล ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง 2 ระดับ ได้แก่ ปานกลาง และมาก ซึ่งรายด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ส่วนรายด้านที่อยู่ระดับมาก ได้แก่ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของชุมชน (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553)

3. ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิรี อิ่มนพรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน ปตท. โรงแยกก๊าซ จังหวัดระยอง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองของพนักงาน ปตท. จำกัด (มหาชน) โรงแยกก๊าซ จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการไปเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ (ศศิริ อิ่มนพรัตน์, 2555)

4. ด้านการแสดงออกของประชาชน พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการแสดงออกของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณิ กมลวิทย์ศิริกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า สตรีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ระยะเวลาที่เข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ และการแสดงออกของประชาชน (วรรณิ กมลวิทย์ศิริกุล, 2550)

5) ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร พบว่า การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของกัลยา หนูสาย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ รายได้ อาชีพ ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยและความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (กัลยา หนูสาย, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านการเสนอความคิดเห็น 3) ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ 4) ด้านการแสดงออกของประชาชน และ 5) ด้านการปรับเปลี่ยน

วัฒนธรรมองค์กร เพื่อเป็นการยกระดับบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ให้เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน หมู่บ้านและตำบล โดยการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ทั้ง 5 ด้านนั้น สตรีควรไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกครั้งมีการเลือกตั้ง และสอดส่องดูแลผู้ลงสมัครเพื่อไม่ให้เกิดการทุจริต ด้านการเสนอความคิดเห็น สตรีควรเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในเวทีประชาคมของตำบลทุกครั้งเมื่อมีโอกาส และควรเข้าร่วมรับฟังการประชุมและเสนอความคิดเห็นของการประชุมท้องถิ่น ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ สตรีควรชักชวนคนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และเรียกร้องสิทธิประโยชน์จากผู้บริหารของเทศบาลให้กับกลุ่มของตน ด้านการแสดงออกของประชาชน สตรีควรเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดทำขึ้น และชักชวนผู้อื่นหรือญาติพี่น้องให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ด้านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร สตรีควรร่วมผลักดันการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือร้องเรียนความเดือดร้อนกับหน่วยงานรัฐได้โดยตรง และร่วมเป็นกรรมการชุมชนหรือตัวแทนของประชาชน เพื่อตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

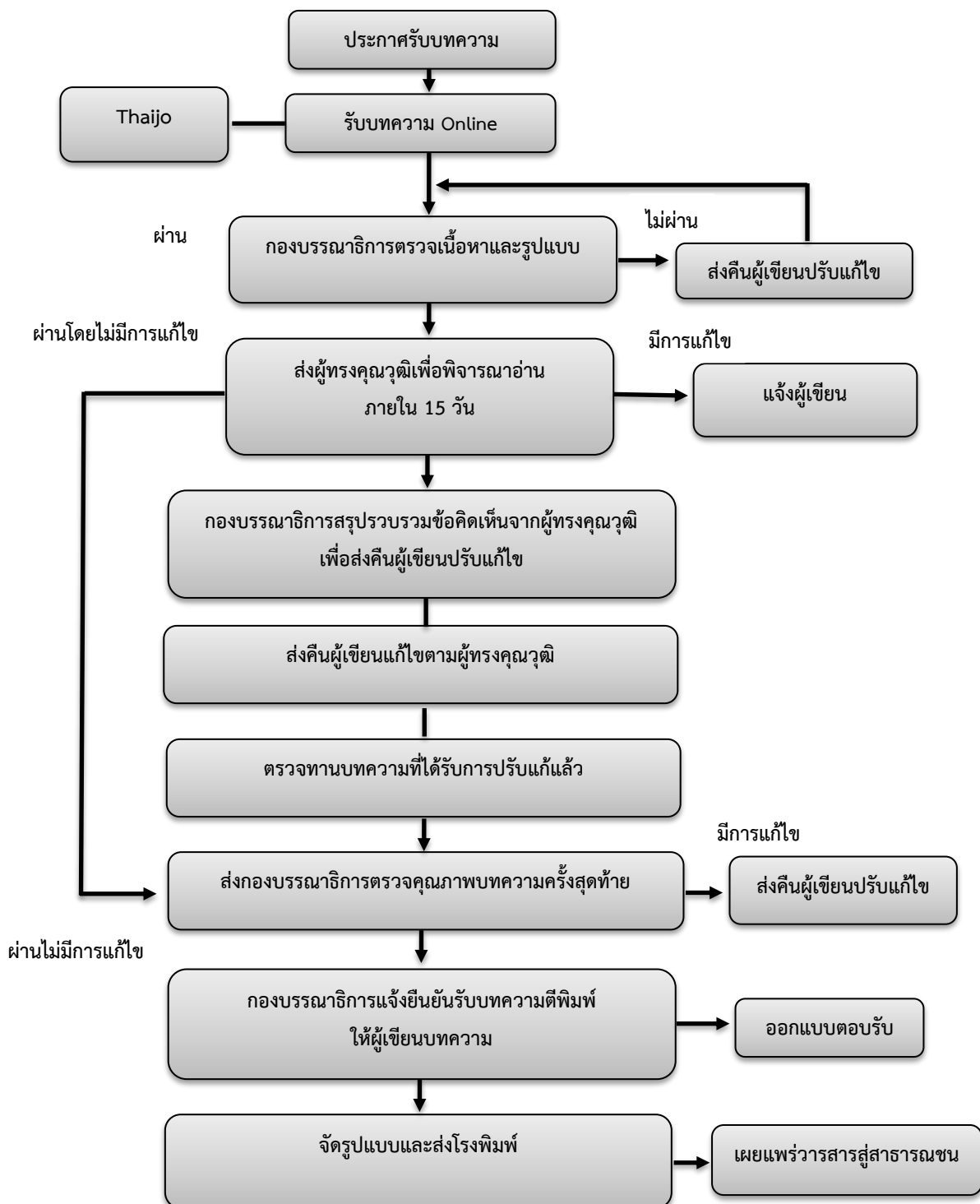
- 1) ควรศึกษาการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดมุกดาหาร
- 2) ควรศึกษาการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 3) ควรศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองของสตรี ในเขตอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา หนูสาย. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *รายงานการศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชิงชัย ศิริโวหาร. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านน้อยชุมชีเหล็ก อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. ใน *รายงานการศึกษานิพนธ์ร.บ. (การปกครองท้องถิ่น)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ณัฐรินทร์ เณลิเมทธิวัฒน์. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต*, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลตำบลดงหลวง. (2562). *ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป*. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2562 จาก <http://www.dongluang.go.th/>.
- ธารารัตน์ เชื้อเมืองแสน. (2562). *ประวัติตำบลดงหลวง*. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2562 จาก <http://tuktatharar889.blog>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 8 (6 เมษายน 2560).
- วรรณิ กมลวิทย์ศิริกุล. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *รายงานการศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศลิริ อิ่มนพรัตน์. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน ปตท. โรงแยกก๊าซ จังหวัดระยอง. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง และการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2558). *รายงานสถานการณ์สตรี ปี 2558*. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.gender.go.th>.
- สุกฤตดา จินดาพรม. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพินดา เกิดมาลี. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย

1.1 บทความวิชาการ ได้แก่ งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล

1.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

2. การจัดเตรียมบทความ

วารสารศึกษิตาลัย ได้กำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

8) ส่งบทความต้นฉบับที่ E-mail : Sjmckunk@gmail.com

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

3. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่ม ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนี้” (ส.น. 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตฺย อากาศโรและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺโญ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//
สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เบริญญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปณฺญาโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในล้ากลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม”. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา* (4). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์

วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย
จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). อัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตตากับนัตติตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิ
บัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). คอลัมน์. ใน *สารนุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี:
ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์
เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World
Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6
(5), 25-28.

4. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน
เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก
และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย
นั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาปณิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือ
เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความ
ลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีรองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีรองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....**สรุป (18 pt)**

(16 pt).....

.....
.....**เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA**

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย
วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () อื่น.....

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินยอมไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารศึกษิตาลัย ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มไปที่ สำนักงานวารสารศึกษิตาลัย วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หรือที่ E-mail: Sjmckunk@gmail.com